

TARTU ÜLIKOOL

Pärnu kolledž

Turismiosakond

Svea Seidla

**PÄRIMUSTURISMITOODETE ARENDAMINE
MAATURISMIETTEVÖTTES TAULI
TORUPILLITALU NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: MSc Tiina Tamm

Pärnu 2016

Soovitan suunata kaitsmisele .....

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud "...“..... a.

TÜ Pärnu kolledži .....Turismi osakonna juhataja

Heli Müristaja .....

(osakonna juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Pärimusturismitoodete arendamine maaturismiettevõttes	7
1.1. Pärimuskultuur kui maaturismi ressurss	7
1.3. Pärimusturismitoodete arendusvõimalused	13
2. Laste pärimuslaagri kasutajate ja ressursside uuring	17
2.1. Uuringute meetodid, valim ja korraldus	17
2.2. Uuring 1: Tauli Torupillitalu ressursside analüüs	19
2.3. Uuring 2: Lastevanemate seas läbiviidud intervjuude tulemuste analüüs	22
3. Järeldused ja ettepanekud	27
Kokkuvõte	36
Viidatud allikad	39
Lisad	44
Lisa 1. Intervjuu küsimused Tauli Torupillitalule	44
Lisa 2. Intervjuu küsimused lastevanematele	45
Summary	46

SISSEJUHATUS

Pärimuskultuur on üks olulisemaid elemente piirkonna tunnuste, identiteedi ja kuvandi loomisel. Pärimuskultuur ei hõlma ainult hooneid ja maastikke, seda võib vaadelda kui mitmekülgsede teadmiste kogumit, mis puudutab kogukondade minevikku, olevikku ja tulevikku. (Prajnawrdhia, Karuppanana & Sivama, 2015, lk 558) Pärimuskultuur võib püsida pikka aega ühesugusena või muutuda koos aja ja oludega. Kiiresti muutuv maailmas tasub hoolitseda selle eest, et jääksid püsima kogukonna jaoks olulised teadmised ning kui vaja, tuleb astuda samme nende kaitseks: kindlustada nende edasiandmine kogukonnas, eelkõige noorematele põlvkondadele. (Porila, 2015, lk 6, 14)

Nii maaturism kui ka pärimusturism aitavad kaasa pärimuskultuuri säilitamisele, maastike hoidmisele ja kaitsele, lisaks omavad positiivset mõju tööturule ning toovad kasu kohalikele kogukondadele (European Parliament, 2013, lk 10). Jätkusuutliku turismi ja sealhulgas turismitoodete arendamisel on oluline austada erinevate kogukondade sotsiaal-kultuurilist autentsust, säilitada pärimuskultuuri ja traditsioonilisi väärtusi ning bioloogilist mitmekesisust (World Tourism..., 2013, lk 18).

Antud teema on aktuaalne, sest tänapäeva linnastumise ja tehnika kiire arengu juures kaugeneb iga uus põlvkond piirkonnale iseloomulikust pärimuskultuurist. Ajalooliselt olulised rajatised, loodusressursid ja samuti suuline pärimus kujundavad kohaliku piirkonna identiteedi. Seega on kogukonna jätkusuutlikkuse seisukohast oluline pärimuskultuuri elementide väärtustamine, kaitsmine ning edasiandmine järgmistele põlvkondadele.

Lähtuvalt kirjeldatud probleemist on käesoleva lõputöö probleemküsimus sõnastatud järgmiselt: kuidas luua lastele suunatud pärimuslaagreid maaturismiettevõttes? Probleemküsimust lahendatakse Tauli Torupillitalu näitel.

Lõputöö eesmärgiks on teooriale ja uuringutele tuginedes teha Tauli Torupillitalule ettepanekuid lastele suunatud pärimuslaagri toote loomiseks. Vastavalt uurimisprobleemile on lõputööle püstitatud uurimisküsimused. Tööle seatud uurimisküsimused on järgmised:

- Millised on Tauli Torupillitalu olemasolevad ressursid ja võimalused lastele suunatud pärimuslaagri pakkumiseks?
- Millised on potentsiaalse lastele suunatud pärimuslaagri kasutaja ootused, soovid ja vajadused?

Lähtuvalt eesmärgist on lõputööle seatud järgmised uurimisülesanded:

- töötada läbi pärimusturismitoodete teoreetilised allikad;
- uurida Tauli Torupillitalu ressursse lastele suunatud pärimuslaagrite pakkumiseks;
- uurida lastevanemate ootusi, soove ja vajadusi lastele suunatud pärimuslaagrite osas;
- analüüsida uuringute tulemusi;
- teha järeldusi ja ettepanekuid Tauli Torupillitalule lastele suunatud pärimuslaagri toote loomiseks.

Töö teooria osa teostamiseks kasutatakse teemakohaseid raamatuid, teadusartikleid ja internetiallikaid. Lõputöö teoreetilise osa koostamisel olid olulisemad autorid: Datzira-Masip, J. (2006); George, E. W. (2010); Haven-Tang & Jones (2012); Daspher, K. (2014); Zaman, G. (2015).

Lõputöö empiiriline osa sisaldab kahte kvalitatiivset uuringut, mille käigus viiakse läbi poolstruktureeritud intervjuu Tauli Torupillitalu omanikuga ja struktureeritud intervjuud 9-12 aastaste laste vanematega. Andmeanalüüsi meetodina kasutatakse nii deduktiivset kui ka induktiivset lähenemist.

Antud töö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis käsitletakse teoreetilisi lähenemisi, mille jooksul antakse ülevaade pärimuskultuurist kui ressursist maaturismis ning pärimusturismitoodete arendamisvõimalustest. Teine peatükk on töö empiiriline osa, mille käigus kirjeldatakse uuringute meetodit, valimit ja korraldust. Lisaks analüüsitakse pärimuslaagri kasutajate ja ressursside uuringute tulemusi. Kolmandas

peatükis tehakse järeldusi ja ettepanekuid Tauli Torupillitalule lastele suunatud pärimuslaagri toote loomiseks. Lõputöö juurde kuulub kaks lisa, milleks on intervjuude küsimused.

Antud lõputöö võib huvi pakkuda eelkõige maaturismiettevõtete esindajatele, kes soovivad olemasolevaid tooteid edasi arendada või luua uusi tooteid, mis põhineksid pärimuskultuuri ressursside kasutamisel. Samuti võib töö olla huvipakkuv ettevõtetele, kes tegelevad lastelaagrite korraldamisega.

1. PÄRIMUSTURISMITOODETE ARENDAMINE MAATURISMIETTEVÖTTES

1.1. Pärimuskultuur kui maaturismi ressurss

Käesolev alapeatükk annab ülevaate pärimuskultuurist kui maaturismi ressursist ning selle olulisusest tänapäeva kiiresti muutavas ühiskonnas. Samuti selgitab pärimusturismi olemust.

Piirkonna kultuur oma paljude väljendusvormidega, eriti maakohtades, on turistide tõmbeteguriks ning sageli piirkonna külastamise peamiseks põhjuseks (George jt 2009, lk 124). Vastavalt Daspherile (2014, lk 375) on sageli turistide tõmbeteguriteks maastik ja pärimus, kui need baseeruvad kogukonnale ja pärimuskultuuri elementide kasutamisele.

Maaturism on ettevõtlusvorm, millega saab soodustada piirkonna arengut. Eriti piirkondades, kus on sotsiaal-majanduslik tasakaalutus. Maaturism tagab lisasissetulekuid ja stabiilse tööhõive. Samuti aitab kaasa vaesuse vähendamisele ja tulude ümberjaotamisele. (Burns & Novelli 2008, lk 113) Maakohad on juba pikka aega tuginenud turismile kui potentsiaalsele majandusliku jätkusuutlikkuse allikale. Uuendused turismivaldkonnas edendavad sotsiaalseid, majanduslikke ja kultuurilisi elemente. (Daspher, 2014, lk 375)

Jätkusuutlikkus on fundamentaalne alustala maapiirkondade sotsiaal-majandusliku arengu tagamisel, kuid seda tingimusel, et ettevõtluse eesmärkide, strateegilise planeerimise ja otsustamise tasandil võetakse arvesse jätkusuutlikkuse põhimõtteid (Mioara & Teodora, 2015, lk 223).

Maaturism hõlmab erinevaid valdkondi, sealhulgas talu/agroturismi, ökoturismi, loodusturismi, seiklusturismi, kultuuri- ja pärimusturismi ning toidu- ja joogi turismi.

Maaturism ei ole enam lihtsalt lisasissetulekuallikas põllumajandustootjatele, see on mitmekülgne tegevus, mis otseselt ja kaudselt toetab paljusid maaelu tööstusharusid ja ettevõtteid. (Haven-Tang & Jones, 2012, lk 29)

Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (Organisation for Economic Co-operation and Development, 1994, lk 14) on välja toonud maaturismile iseloomulikud tegurid:

- asub maapiirkondades;
- funktsionaalne maaelu, mida iseloomustavad väikesemahulised ettevõtted, avarus ning kontakt looduse ja loomuliku maailmaga, pärimuskultuur, traditsioonilised kogukonnad ja nende tavad;
- vähesed mõõtmed, see kehtib tavaliselt nii maapiirkondade asulate kui ka hoonete kohta;
- iseloomult traditsiooniline, kasv aeglane ja orgaaniline, mis on seotud kohalike peredega;
- jätkusuutlikkus - maaturismi arendamisel on tähtis kasutada ressursse jätkusuutlikult ning aidata kaasa piirkondliku omapära säilitamisele. Maaturismi tuleks vaadelda kui kaitse ja jätkusuutlikkuse potentsiaalset vahendit;
- mitmekülgne ja erilise, mis esindab maaelu keskkonna, majanduse ja ajaloo keerukat mustrit.

Maapiirkonnad pakuvad külastajatele maaläheduse kogemiseks vajalikke loodusressursse ning vaikset maalilist keskkonda. Sageli ka kontrollitud riski ning põnevust, mis on alternatiiviks linnaelu pingele ja piirangutele. (Daspher, 2014, lk 2) Vitasurya (2016, lk 99) toob välja, et maakülasid iseloomustab keskkond, mis sisaldab endas kultuurilist ühtsust. See hõlmab inimesi, looduslikke ja füüsilisi ilminguid, sealhulgas arhitektuuri. Põlisrahvaste teadmised ja kohalik tarkus on aluseks, et säilitada kogukonna harmoonilisust, pikaajalisust ja jätkusuutlikkust.

Maapiirkondade pärimuskultuur sisaldab endas materiaalsete ja mittemateriaalsete elementide kogumit, mis moodustavad kohaliku kogukonna olemuse ja arengu. Materiaalne pärimuskultuur on seotud maapiirkonna arhitektuuri, keskkonnategurite, looduspärandi, maastiku ja erasfääriga kus kogukonnad eksisteerivad. Mittemateriaalne pärimuskultuur koosneb piirkonna mittemateriaalsetest väärtustest, milleks on elustiil,

tavad ja kombed, kultuurisündmused ja keeleline omapära. (Mioara & Teodora, 2015, lk 224)

Pärimuskultuur on ressurs, mis koosneb minevikupärandi eri vormidest ja ilmingutest – materiaalsest ning vaimsest ja digitaalsest pärandist (Council of the European Union, 2014). Datzira-Masip (2006, lk 14) mõistab pärimuskultuuri kui kultuurilise evolutsiooni tulemust. Seega nimetatakse vaimset ja käegakatsutavat kultuuripärandit ka immateriaalseks ja materiaalseks kultuuriks.

Pärimuskultuuri mõiste on viimastel aastakümnetel oluliselt muutunud, osaliselt võlgne selle tänu Ühinenud Rahvaste Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsioonile (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - UNESCO). Pärimuskultuur ei tähenda vaid mälestusmärke ja objekte. See hõlmab ka traditsioone või eluviise, mis on päritud meie esivanematelt ja mida me anname edasi oma järglastele. Näiteks suuline pärimus, näitekunst, sotsiaalsed tavad, rituaalid, pidulikud sündmused, teadmised ja kogemused seoses looduse ja universumiga ning oskused valmistada traditsioonilist käsitööd. (United Nations..., 2001) Sarnaselt eelnevale toovad ka Võsu & Sooväli Sepping (2012, lk 77) välja, et traditsioon ja pärimus on mõlemad kontseptsioonid, mis viitavad millelegi minevikust ja mida olevikus peetakse väärtuslikuks. Traditsioon viitab rohkem kultuuriliste teadmiste või materiaalseste objektide kestvusele ja muutusele ajas. Pärimus näitab kindlaid teadmisi või kultuuriväärtuse olulisust ning seda kasutatakse sageli identiteedipoliitika protsessides. Chai (2011, lk 360) lisab, et pärimuskultuur ei hõlma ainult minevikku. See viitab ka praegusele põlvkonnale, kes jätkavad rikka ajaloo ja kultuuri ning möödunud tsivilisatsiooni ilmingute õppimist ning neist lugupidamist.

Pärimuskultuuri saab liigitada alljärgnevalt (Zaman, 2015, lk 5):

- materiaalsed kultuuriväärtused – hooned, raamatud, monumendid, kunstiteosed, tehiskeskkond;
- vaimne ja digitaalne pärimuskultuur – keel ja teadmised, rahvapärimus, suuline pärimus, traditsioonilised kombed, esteetilised ja vaimsed uskumused jne, mida on võrreldes materiaalseste kultuuriväärtustega raskem säilitada;

- pärandkultuur - maakohad, looduskeskkond, taimestik ja loomastik, bioloogiline ja geoloogiline mitmekesisus ning kultuurmaastik, mis on oluline osa turismimajanduses.

Materiaalset pärimust saab Timothy & Boyd (2003, lk 3) järgi liigitada omakorda veel liigutatavateks ressursideks, nagu hooned, jõed ja looduslikud piirkonnad ning liigutatavateks ressursideks. Näiteks esemed muuseumides ja dokumendid arhiivides. UNESCO (United Nations..., *n.d.*) toob välja, et materiaalne kultuuripärimus hõlmab hooned, ajaloolisi paiku ja monumente, mis omavad säilitamisväärtust ka tulevikus. Nende hulka kuuluvad konkreetset kultuuri iseloomustavad esemed, mis on olulised arheoloogias, arhitektuuris, teaduses või tehnoloogias. Esemed on käegakatsutavad ja tõestatavad ning loovad võimaluse uurida inimkonna ajalugu.

Vaimne pärimus on habras, kuid oluline tegur säilitamiseks kultuurilist mitmekesisust vaatamata kasvavale üleilmastumisele. Erinevate kogukondade arusaam vaimsest pärimusest on abiks kultuuridevahelistes kõnelustes ning soodustab vastastikust lugupidamist erinevate elulaadide suhtes. Vaimse pärimuskultuuri tähtsus ei seisne niivõrd kultuuri ilmingus, vaid pigem rikkalikes teadmistes ja oskustes, mis on edasi antud ühelt põlvkonnalt teisele. (United Nations..., 2001)

Suusõnalisi traditsioone ja väljendeid kasutatakse teadmiste edasi andmiseks, kultuuriliste, sotsiaalsete ja kollektiivsete väärtuste mäletamiseks. Need on olulised kultuuri püsimiseks. Suulised traditsioonid ja väljendusvormid hõlmavad väga palju erinevaid kõnevorme, sealhulgas vanasõnu, mõistatusi, jutustusi, lasteriime, legende, müüte, eepilisi laule ja luuletusi, nõidumist, palveid, laule ja kirikulaule, dramaatilisi etendusi ja palju muud. (United Nations..., 2006)

Pärimusteadmised ja kultuurilised väljendused on sageli põlvkondadevaheliste ning muutlike sotsiaalsete ja ühiskondlike loomeprotsesside tulemus. Need kajastavad ja identifitseerivad kogukonna ajalugu, kultuuri ning sotsiaalset identiteeti ja väärtuseid. Vaimse pärimuse alla liigituvate pärimusteadmiste iseloomulikke omadusi saab määratleda järgmiselt (George, 2010, lk 378):

- pärimusteadmisi on pärandatud põlvest põlve, nii suusõnal kui ka imiteerides.

- pärimusteadmised kajastavad kogukonna kultuurilist ja sotsiaalset identiteeti.
- pärimusteadmised koosnevad kogukonna pärandi iseloomulikest elementidest.
- pärimusteadmised on koostatud tundmatute autorite ja / või kogukondade ja / või üksikisikute poolt, kes omavad ühiskondlikult tunnustatud õigusi, vastutust või luba seda teha.
- pärimusteadmised on sotsiaalne konstruktsioon ehk kultuuri ja religiooni väljendusvahend.
- pärimusteadmised on pidevas täienemises, arenemises ja taasloomises ühiselt kogukonnaga.

Digitaalne pärimuskultuur hõlmab kultuuri-, haridus-, teadus- ja haldusressursse, samuti tehnilist, õiguslikku, meditsiinilist ning muud liiki teavet, mis on loodud digitaalselt või mis on muudetud olemasolevatest ressurssidest digitaalsele kujule. Kui ressursid on nõ "sündinud digitaalselt", siis on neil ainult digitaalne formaat. Digitaalsete materjalide hulka kuuluvad tekstid, andmebaasid, liikumatud ja liikuvad pildid, audio, graafika, tarkvara ja veebilehed. Paljudel neist ressurssidest on püsiv väärtus ja tähendus ning seega on need pärandid, mida tuleb kaitsta ja säilitada praegustele ja tulevastele põlvkondadele. (United Nations..., 2003)

Pärandkultuuri alla kuuluvat maastiku peetakse pigem protsessiks kui tulemuseks, sest tänu loodusele ja sotsiaalsetele tavadele on maastik pidevas muutumises. Maastikud on dünaamilised ja muutlikkus on üks nende peamisi omadusi. Inimesed on alati kohandanud oma keskkonda, et paremini sobida muutuva ühiskonna vajadustega ja seega kujundatakse ümber ka maastikud. Kultuurmaastikud väljendavad pikka ja lähedast suhet inimeste ja nende loomuliku keskkonna vahel. (Cerreta, Inglese & Manzi, 2016, lk 579) Lisaks täiendab kultuurmaastik materiaalseid ja mittemateriaalseid pärimuskultuuri elemente. Kultuurmaastiku võib iseloomustada kui looduse ja inimkæe kombineeritud tööd (Datta, Bigham, Zou, Hill, 2015, lk 21).

Monumendid, vaatamisväärsused, maastikud ning inimloovuse oskused, ka teadmised, tavad ja väljendid on väärtuslikud ressursid nii ühiskonna kultuurilisest, keskkonnavalasest, sotsiaalsest kui ka majanduslikust seisukohast ja seega kujutab nende jätkusuutlik juhtimine strateegilist valikut 21. sajandil. Pärimuskultuur sõltub

inimtegevuse vastastikmõjust, ajaloolistest paikadest ning pidevast arengust. (Council of the European Union, 2014)

Kogu ajaloo vältel on inimesed vahetanud kultuurilisi kogemusi, ideid, väärtusi ja kaupu. Inimeste kultuuriline eneseväljendus on alati tekitanud uudishimu. Turistide loomulik huvi maailma erinevatest paikadest on üheks peamiseks reisimise motiiviks. (Ismagilova, Safiullin, Gafurova, 2015, lk 158)

Pärimusturism ühendab endas mineviku ja sisemiste väärtuste säilitamise ning on ressurs kogukondade äritegevuses. Seega on pärimusturism seotud materiaalsete struktuuride, vaimsete kogemuste ning pärandkultuuri ja traditsioonidega. (Datta, Bigham, Zou, Hill, 2015, lk 19) Datzira-Masip (2006, lk 14) kirjeldab pärimusturismi kui turismi, mis on seotud külastatava koha või piirkonna kultuuripärandiga ning sisaldab kultuuri kõiki aspekte. Need on olulised ja otsustava tähtsusega kohaliku kogukonna jaoks. Seega antakse pärimuskultuurilisi teadmisi edasi ühelt põlvkonnalt teisele, et kaitsta ja säilitada ka tulevikus kogukondlikku elu. (Datzira-Masip, 2006, lk 14) Chai (2011, lk 360) toob välja, et pärimusturismis sisalduvad kultuuri-, ajaloo- ja loodusressursid ning defineerib pärimusturismi kui reisimist, mille läbi on võimalik kogeda erinevaid kohti ja tegevusi, mis esindavad autentseid lugusid ja inimesi minevikust ning olevikust. Kui inimeste reisimise motiiviks on peamiselt kultuur, siis saab pärimusturismi klassifitseerida kultuuriturismi alaliigina.

Kultuuriturism on turismivorm, mis edendab turistide vaimset rikastumist ning laiendab külastajate silmaringi. Lisaks loob võimaluse tutvuda konkreetse riigi ajaloo, kultuuri, kommete ning religioossete ja kultuuriliste rikkustega. (Ismagilova, Safiullina, Gafurova, 2015, lk 158) Kultuuriturism hõlmab nelja elementi, milleks on turism, pärimuskultuuri eeliste kasutamine, kogemuste ja toodete tarbimine ning külastaja (Efentakia & Dimitropoulos, 2015, lk 415).

Kultuuriturism loob uusi äri võimalusi ja töökohti ning tugevdab kohalikku majandust. Pärimusturism aitab kaitsta ja säilitada pärimuskultuuri ning parandada nii elanike kui ka külastajate elukvaliteeti. Pärimusturismi arendamise jooksul ei tegeleta ainult pärimuse identifitseerimise, juhtimise ja kaitsmisega. Pärimusturismil on piirkondadele

otsene mõju, kuna toob kogukondadele sotsiaalset ja majanduslikku kasu, soodustab rahaliste ressursside liikumist ning edendab turundus- ja reklaamitegevust. (Lussetyowati, 2015, lk 404)

Käesoleva peatüki kokkuvõtteks saab öelda, et maapiirkonnad kannavad endas rikkalikke pärimuskultuuri elemente, mille säilitamise ja arengu eesmärgil on oluline teadmiste ja kogemuste jagamine järeltulevate põlvkondadega. Sealhulgas aitab maaturism ja pärimusturism kaasa kohaliku piirkonna majanduse elavdamisele ja arengule.

1.3. Pärimusturismitoodete arendusvõimalused

Alapeatükis keskendutakse turismitoodete käsitlestele ning pärimusturismitoodete arendamisvõimalustele. Lisaks tuuakse välja teenuste disaini protsessi iseloomustav topeltteemanti mudel ning selle etapid.

Kogukonna pärimuskultuur ehk materiaalne ja vaimne pärimus peaks andma konkurentsieelise ja unikaalsuse, mis eristaks konkreetset kogukonda kõigist teistest piirkondadest. Kuigi üha enam kasvab vaimse pärimuse väärtustamine, tuleb teha jõupingutusi, et pakkuda uusi ja ainulaadseid tooteid, mis rahuldaks kaasaegse turismituru vajadusi ja kapriise. (George, 2010, lk 377) Nii materiaalne kui ka mittemateriaalne pärimuskultuur on sihtkoha kultuurilise identiteedi olulised osad ning aluseks pärimusturismitoodete arendamisel (Datzira-Masip, 2006, lk 14).

Turismitoodet on kirjeldatud kui tegevuste sulamit, kuhu kuuluvad ka turisti teekonna erinevad protsessid. See on turistidele loodud pakett, mis sisaldab vaatamisväärsusi, rajatisi, transporti jms. Ehk teisisõnu võib turismitoodet nimetada kui terviklikuks elamuseks, alates turisti lahkumisega kodust ajani millal ta tagasi jõuab. Turismitootes sisalduvad ressursid on omavahel seotud ja üksteist täiendavad, et pakkuda klientidele täielikku rahulolu. (Adejuvvon, 1985, lk 19) Turismitoodet on pakend materiaalistest ja mittemateriaalistest komponentidest, milleks võivad olla vaatamisväärsused, keskkond, rajatised, teenuste kättesaadavus ning samuti kuvand ja hind (Meng, Wei & Yu, 2011, lk 352). Ismagilova, Safiullin & Gafurov (2015, lk 160) toovad välja, et

turismiressurssideks võib nimetada kõike, mis on võimeline rahuldama turistide huvi ning mis on külastajatele tõmbeguriks. Turismiressursside osaks on turismiobjektid, näiteks vaatamisväärsused ja looduskeskkond.

Turismitoodet saab laiemas mõttes määratleda kui reaalse ja tunnetuslike elementide kogumit, mis põhinevad sihtkoha tegevusele. Seega sõltub maaturismitoodete arendus mitmetest teguritest, milleks on inimressursside kvaliteet, kohalike elanike ettevõtlikkus ja külalislahkus, põhioskused turismialases tegevuses ja asjatundlik turundus, teadlikkus maapiirkonna atraktiivsuse elementidest ning võime teha koostööd ja kujundada vastastikku kasulikke suhteid ümberkaudsetega. (Kachniewska, 2015, lk 503)

Pärimuskultuuril põhinevate turismitoodete arendamine on kaalutletud protsess, mis hõlmab mitmeid konkreetsete eesmärkidega tegevusi ning üksikasjalikku korraldust. Pärimusturismitoodete arendamisel on prioriteediks keskkonna säilitamine ja korrashoid. (Meng, Wei & Yu, 2011, lk 354)

Pärimuskultuuril põhinevate turismitoodete väljaarendamine kannab endas mitmeid eeliseid. Selliste turismitoodete loomine aitab kaasa järgmistele protsessidele (Datzira-Masip, 2006, lk 16):

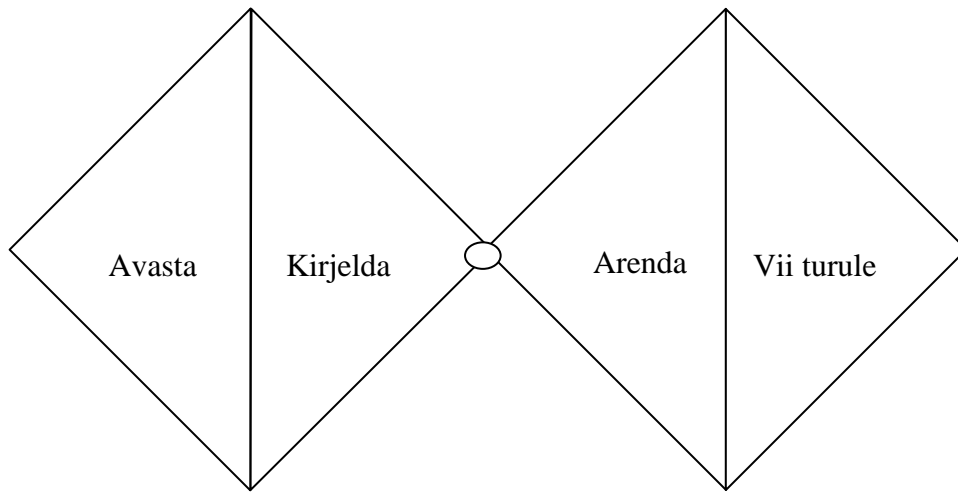
- olemasoleva pärandi rehabiliteerimisele ja uuendamisele: hooned, monumendid ja muud ressursid;
- avalike kohtade ning turismipiirkondade tuntuse suurendamisele;
- kohaliku elanikkonna kaasamisele pärimuskultuuri varade säilitamisel ja hooldamisel;
- kohalike elanike enesehinnangu ja ühtekuuluvustunde suurendamisele;
- kohaliku piirkonnaga seotud ajaloo elavdamisele ning kõigele, mis tugedab sihtkohale omast kuvandit: legendid, käsitöö, omavahel seotud tooted ja teenused;
- uute võimaluste loomisele: väikese ja keskmise suurusega ettevõtete äritegevuse arendamiseks.

Pärimusel on erinevaid arengupotentsiaale, mis võivad kaasa aidata piirkonna jätkusuutlikule arengule. Need potentsiaalid ei pruugi olla ainult majanduslikud, vaid hõlmata lisaks sotsiaalseid, keskkonnaalaseid ja kultuurilisi aspekte. Jätkusuutlikkuse

saavutamise peamiseks väljakutseks on keskenduda kaasavale lähenemisviisile, mis tagaks üldsuse osalemise protsessis. Pärimuse edukas ja efektiivne juhtimine sõltub inimestest, kes oskavad pärimust identifitseerida, siduda seda peamiste huvirühmadega ning kujundada sellest korrektne toode ja müüa see tarbijale. (Hribara, Bolea, Pipana, 2015, lk 103) Vastastikuse täiendavuse ja parima eelise saavutamiseks on olulisel kohal majutus- ja toitlustusettevõtjate ning vaatamisväärsuste haldajate omavaheline koostöö (Haven-Tang & Jones, 2012, lk 29).

Toote või teenuse kontseptsioon omab olulist osa uue toote loomisel ja arendamisel. Kontseptsioon määrab, kuidas ja milliseid tooteid kavandada ning lisaks vahendab klientide vajadusi ja organisatsiooni strateegilisi plaane. (Goldstein, Johnston, Duffy, Rao, 2002, lk 121) Toote kontseptsioon on idee detailne versioon, milles väljenduvad tarbijate seisukohad. Sageli arendavad ettevõtted uuest tootest mitu erinevat või alternatiivseid kontseptsiooni. Järgnevalt neid kontseptsioone testitakse ja valitakse välja kontseptsioon, mis avaldas klientidele kõige tugevamat mõju. (Havaldar, 2006, lk 130) Duke (1994, lk 48) lisab, et toote kontseptsioon on selge ja kokkuvõtlik ülevaade, kus väljenduvad pakutava toote olulisemad omadused. Kontseptsioonide testimine aitab varakult ette näha toote ülesehituse, kasulikkuse ja vastuvõetavusega seotud kitsaskohti. Testimine aitab vältida kulukaid vigu ning annab enne lõplikku turule viimist võimaluse toodet ümber kujundada.

Teenuste disain on protsess, mis loob teenuse puutepunktid ning määratleb, kuidas need puutepunktid käituvad omavahel ja kuidas suhtluses kasutajaga. Teenuste disaini võib kasutada olemasolevate teenuste ümber kujundamisel või täiesti uute teenuste loomisel. (Design Council, *n.d.*, lk 4) Disaini Nõukogu (Design Council) poolt välja töötatud Topeltteemanti mudel (Double Diamond Model) on raamistik disaini protsessile. Topeltteemanti mudeli (vt joonis 1) järgi algab tootearenduse protsess divergentse mõtlemisega. See on teemanti esimene etapp, mille käigus toimub arvukate ideede genereerimine, nende läbivaatamine ning sobimatute väljasõelumine. Järgnevalt liigub konvergentse mõtlemise tasandile, kus toimub sobivate ideede selekteerimine, arendamine ja testimine enne täiustamist. (Design Council, 2015)

Joonis 1. Disaini Nõukogu Topeltteemanti mudel (Design Council, 2015)

Topeltteemanti mudel jaguneb neljaks erinevaks faasiks, mis kaardistavad disainiprotsessi divergentset ja konvergentset etappi. Topeltteemanti mudeli nelja faasi kirjeldatakse järgmiselt (Design Council, 2005):

- 1) avastamine - esimene veerand mudelis tähistab projekti algust. Algab esialgse idee ning tarbija vajaduste kindlakstegemisega. Vajalikku informatsiooni on võimalik saada läbi turu- ja tarbijauuringute, disainiuuringute ning teabehalduse;
- 2) kirjeldamine ehk defineerimine - mudeli teise veerandi faasis toimub ideede läbivaatamine, väljavahimine ja mittevajalikest ideedest loobumine;
- 3) arendamine - kolmas veerand tähistab arendusperioodi, kus töötatakse välja disainilahendused ning viiakse läbi toote kontseptsiooni testimine;
- 4) elluviimine - mudeli viimane veerand on elluviimisfaas, mille tulemusena on toode või teenus lõplikult valmis turule viimiseks. Olulised tegevused ja eesmärgid selle faasis on: toote või teenuse lõplik testimine, kinnitamine ja käivitamine, lisaks eesmärkide seadmine, kvaliteedi hindamine ja tagasisidesüsteemi loomine.

Alapeatükis välja toodud käsitlustest lähtuvalt saab väita, et pärimusele põhinevad turismitooted on terviklikud elamuspaketid, mille arendamisel tuleb lähtuda klientide vajadustest, sihtkoha unikaalsusest ning pärimuskultuuri ressurssidest.

2. LASTE PÄRIMUSLAAGRI KASUTAJATE JA RESSURSSIDE UURING

2.1. Uuringute meetodid, valim ja korraldus

Antud alapeatükk kirjeldab uuringute meetodeid ja valimit ning annab ülevaate korralduslikust poolest. Valitud uuringumeetodid olid kvalitatiivsed ning nendeks olid intervjuud.

Esimese uuringu eesmärgiks oli välja selgitada Tauli Torupillitalu ressursid ja võimalused lastele suunatud pärimuslaagrite pakkumiseks. Uuring tugines poolstruktureeritud intervjuule (vt Lisa 1) ja teistele allikatel. Poolstruktureeritud intervjuu on kõikidest kvalitatiivsetest uurimismeetoditest enam levinud viise. Poolstruktureeritud intervjuu sisaldab endas ettevalmistatud küsitlust, mis aitab järjepidevalt ja süstemaatiliselt teemades juhinduda. Seega keskendutakse intervjuerimisel juhendile, milles olevad mitmed laialdased teemad kaetakse intervjuu käigus. Suunatakse vestlust, teemasid ja küsimusi vastavalt sellele, mille kohta intervjueriv soovib täpsemalt teada saada. Poolstruktureeritud intervjuu on sageli kõige tõhusam vahend informatsiooni kogumiseks, sest see võimaldab intervjuerijal muuta vestluse stiili, tempot ja küsimuste esitamist selliselt, et saada intervjueritavalt täpseid vastuseid. (Qu, Dumay, 2011) Lisaks koguti ressursside välja selgitamiseks informatsiooni ettevõtte kodulehelt (<http://www.torupillitalu.ee/>). Andmeanalüüs toimus deduktiivselt. Kui induktiivne sisuanalüüs on teooria ülesehituse protsess, mille käigus tehakse tähelepanekuid konkreetsetest näidetest ning luuakse üldistusi uurimise all olevate nähtuste kohta, siis deduktiivse lähenemise puhul on tegemist teooria testimise protsessiga. Deduktiivne sisuanalüüs algab loodud teooria või üldistustega ning püüab näha, kas teooria kehtib ka konkreetsete juhtumite puhul. (Hyde, 2000, lk 83)

Andmeanalüüsis võeti aluseks autori Zaman (2015, lk 5) poolt välja toodud pärimuskultuuri liigitamise teooriat. Torupillitalu ressursse uuriti vastavalt materiaalse kultuuripärandi, vaimse ja digitaalse pärimuse ning pärandkultuuri aspektidest lähtuvalt.

Teise uuringu eesmärgiks oli välja selgitada vanemate vajadused ja soovid lastelaagrite osas, et vastavalt saadud tulemustele esitada omapoolsed tootarenduslikud ettepanekud Tauli Torupillitalule. Lastevanemate ootuste, soovide ja vajaduste uurimiseks viidi läbi struktureeritud intervjuud (vt Lisa 2) 10 lapsevanemaga. Uuringu valimiks olid 9-12 aastaste laste vanemad, kelle lapsed õpivad erinevates Viljandi koolides. Tegu on ettekavatsetud valimiga, mis tähendab, et valitud isikud on eesmärgipõhiselt välja valitud (Teddlie & Yu, 2007, lk 77). Uuringu valimisse kuuluvate inimestega võeti ühendust telefoni teel ning nõusoleku saamisel lepidi kokku intervjuu toimumise aeg ja koht. Pilootuuring viidi läbi 3. märts, et selgitada välja küsimuste arusaadavus. Pilootuuringut võib defineerida kui väiksemahulist uurimust, mis aitab kontrollida meetodite praktilisust ja teostatavust, et hiljem saaks neid meetodeid kasutada suuremas ja põhjalikumas uurimuses (Viechtbauer *et al.*, 2015, lk 1375). Peale pilootuuringut selgus, et osad küsimused ei olnud eesmärgipärased ning ei andnud vajalikku informatsiooni analüüsi teostamiseks. Seega osasid küsimusi muudeti ja täiendati.

Uuring lastevanemate seas viidi läbi vahemikus 5. - 13. märts 2016. Intervjuude keskmiseks kestuseks oli 45 minutit ning saadud vastused kirjutati üles. Vastuste salvestamiseks kasutati diktofoni, mis võimaldas hiljem saadud teavet kontrollida. Andmeanalüüsi meetodina viidi läbi sisuanalüüs, kus kasutati nii deduktiivset kui ka induktiivset lähenemist. Camprubí & Coromina (2016, lk 134) defineerivad sisuanalüüsi kui vaatlevat uurimismeetodit, mida kasutatakse süstemaatiliselt, et hinnata igasuguse dokumenteeritud teabe sümboolset sisu. See meetod on hoolikas, üksikasjalik, konkreetse materjali süstemaatiline uurimine ja tõlgendamine, püüdes tuvastada mustreid, teemasid, tendentse ja tähendusi. Seda võib pidada infotöötlemise etapiks, kus objektiivse ja süstemaatilise kategoriseerimise kaudu on suhtluse sisu transformeeritud andmeteks, mida saab kokku võtta ja võrrelda.

2.2. Uuring 1: Tauli Torupillitalu ressursside analüüs

Järgnev alapeatükk analüüsib Tauli Torupillitalu ressursse ja võimalusi lastele suunatud pärimuslaagrite pakkumiseks. Andmete sisuanalüüsis kasutas autor deduktiivset lähenemist ning tugines analüüsi teostusel pärimuskultuuri teooriale.

Maaturismiettevõtte Tauli Torupillitalu asub väheasustatud looduskaunis Riidaja külas Valgamaal. Ettevõtte pärandkultuuriks on talu ümbritsev puhas looduskeskkond, hooldatud õueala koos puude, põõsaste ja ilutaimedega ning peaaegu puutumatusena säilinud ürgne mets. Talu territooriumil asub pisikene tiik ja suur hobuserauakujuline järv. Ettevõtet ümbritsev hästi hooldatud maastik võimaldab korraga suurel grupil inimestel õues läbi viia suvepäevi, õppepäevi ja laagreid. Talu peremees lisas, et talust 25 kilomeetri kaugusele jäävas Rubina rabas korraldatakse põnevaid räätsamatku. Lisaks tõi ta välja Teringi õpperaja, kuhu on loodud laudtee ja infotahvlid, mis annavad matkajale hea ülevaate rabast ja metsaloomadest. Ettevõtte peremees hindab ürgset loodust inimese poolt muutmata kujul, seega pole ta enda metsa rajanud laudrada või kindlate piiridega matkaradu. Eelneva iseloomustamiseks toob autor välja Ants Tauli tsitaadi.

"Inimene peaks tundma ennast looduse osana. Ekstreemsus ja väljakutsed ürgses looduses aitavad tunda ennast tõelise loodusinimesena."

Talu peamiste materiaalsete kultuuriväärtustena saab välja tuua hooned ning nende arhailise stiili. Ettevõtte õuealal asub suur peamaja külalistele, pererahva elamu, suitsusaun ning ligi 150 aastat vana küün. Hooneid iseloomustavad laastukatused ning erinevad puitelemendid, nagu nikerdatud skulptuurid ja treppide käepidemed. Peamajas asuv valgusküllane saal, mille keskmes on suur maakividest kamin, mahutab üle 80 inimese. Peosaalist viivad puituksed avarasse kööki, kus valmivad talu külalistele meelepärased söögid. Otse saalist saab ka suurele osaliselt varikatusega kaetud väliterrassile. Majas asub basseini ja saun. Peahoone teisel korrusel asuvad privaatsete tualettidega 10 numbrituba, kokku 30 voodikohaga. Talu põhitegevuseks on majutus- ja toitlustusteenuse pakkumine, millest tuleb ettevõtte põhikasum. Korraldatakse erinevaid üritusi, nii sünnipäevasid, kokkutulekuid, seminare, firmapidusid kui ka pulmi. Kui

külastaja soovib üritust privaatseks, ainult oma lähedaste ringis läbi viia, on võimalik broneerida kogu kompleks. Juhul kui külaliste arv jääb 30-ne piiridesse ja talult toitlustamist ei tellita, saab lisatasu eest kasutada ettevõtte kööki ning nõusid. Tiigikaldal asub suitsusaun, kus on võimalus osa saada sajanditepikkusest saunatraditsioonidest. Kuna suitsusaun on renoveeritud, siis ei ole ohtu tahmaseks saada ning tänu ventilatsioonisüsteemile pole karta ka silmade kipitust ega võimalikku hilisemat peavalu. Talu omab ka isiklikku 900 meetri pikkust lennuvälja, mis asub talu vahetus läheduses. Peremehe pikaajalises hobis, motodeltaplaanide ehitusest, on alguse saanud adrenaliini tekitav atraktsioon. Seoses eelnevaga on talus korraldatud lennupäevi ning mudellendurite võistlusi. Piirkonna materiaalse kultuuriväärtustena toob Torupillitalu peremees välja Barclay de Tolly Mausoleumi Valgamaal ja Helme Ordulinnuse varemed, mis jäävad talust ca 20 kilomeetri kaugusele.

Torupillitalu pereliikmed on vaimse pärimuskultuuri edasikandjad. Peremehe Ants Tauli sõnul ulatub pärimuskultuuri ja -muusika huvi Taulide perekonnas juba mitmete põlvkondade taha. Torupillimeistrist isa eeskujul tekkis ka Ants Taulil sügavam huvi torupillide vastu. Koos isaga meisterdati esimesed torupillid ning loodi pereansambel. Samuti sai tänu isale selgeks klarneti ja löötpilli mängimine. Ants Tauli isa lõpetas Tartu Muusikakooli (Heino Elleri nimeline alates aastast 1971) ning oli lisaks torupillide meisterdamisele ka väga aktiivne kohalikus kultuurielus: tegutses kultuurimajas, tegi rahvamuusika ansambleid ning oli koolis õpetaja. Pärimusmuusikaga tegeles juba ka Ants Tauli vanaisa, kes oli kandlemeister ja -mängija. Oma esivanemate eeskujul on Torupillitalu peremees rahvamuusika ja mulgi kultuuri edasikandjaks. Ants Tauli kõik neli last said enne pereansambli Tuulepill loomist põhjaliku koolituse torupillide osas. Ka perenaine Tiiu Taul on olnud tegev pereansambelis, kus ta mängis löötpilli ja laulis. Perenaise poolt valmivad ettevõttes pakutavad maitssvad toidud ning samuti mulgikultuurile omased söögid. Pere vanem poeg on torupillimeister ning samuti spetsialist laastukatuste valmistamises. Noorem poeg on isa eeskujul lennundushuviline ja meister pillide häälestamises. Tütred Anu ja Triinu Taul on mõlemad muusikalise haridusega ning tuntud kui elukutselised lauljad ja laulukirjutajad. Mõlemad naised mängivad erinevaid rahvapille ning annavad aktiivselt

pärimusmuusika kontserte. Triinu Taul valdab lisaks mitmesuguseid omapäraseid hääletehnikaid ning tegeleb savikeraamika valmistamisega.

Anu ja Triinu Taul on välja andnud ka mitmeid CD-plaate, mis liigituvad teooria järgi digitaalse pärimuse alla. Anu CD-l "Tähe Tüdär" on laul "Üits paigake", mida võib nimetada Viljandi mitteametlikuks hümniks. Tema mulgikeelseid lastelaule saab kuulata plaadilt "Mulgi laste laulu- ja mänguviik". Triinu sooloalbum "Maa hääl" sisaldab omapäraseid lugusid, mis on inspireeritud pärimusest ja vanadest regilauludest.

Peremehe sõnul oli alguses mõtte luua ainult pärimuskultuuri- ja muusika suunaga talu, kuid üksi sellest ära ei majandanud. Seega nimetab ta Torupillitalu kui pärimuskultuuri kallakuga turismiettevõtteks. Talus saab pidada sünnipäevasid, pulmi, suvepäevi ning korraldada muid üritusi ja koosviibimisi. Lisateenusena pakub ettevõtte ka muusikalist programmi. Pereansambli repertuaaris kõlavad erinevad rahvapillid ja -laulud. Suve jooksul külastavad talu vähemalt 3-4 korda turismigrupid, kellele tutvustatakse talu ajalugu, mulgipärimust ning torupillide ehitust ja kõla. Täiskasvanutele ja perekondadele on varemalt korraldatud laagreid nimega "Mulke pärimus". Laagrite puhul tõi Ants Taul välja, et ühe laagri jooksul ei saa pakkuda väga palju erinevaid võimalusi ja tegevusi, kuna siis on osavõtjate soovid ja vajadused väga erinevad, mis võib omakorda tingida osalejates rahulolematust või igavust. Üldjuhul soovitakse keskenduda ainult ühele konkreetsele tegevusele, kas näiteks käsitööle, pillidele või omandada teadmisi vanadest talukommetest. Talus on varemalt käinud väljasõitudele mõned lastegrupid. Näiteks on Riidaja põhikooli õpilastele tutvustatud talu tegemisi, kuid rohkem pole lastele suunatud tooteid ja teenuseid ettevõttes loodud.

Talu peremehe sõnul ei saa kõiki teenuseid ja tooteid üksi pakkuda ning koostöö teiste ettevõtjate ning kohalikega on maaturismiettevõtte jaoks olulise tähtsusega. Lähedal asuvate ettevõtetega tehakse koostööd eelkõige külaliste majutuse osas ning lisateenuste ning -võimaluste pakkumisel.

Pereäriks omaselt osalevad kõik pereliikmed ettevõtte töös ja ürituste korraldusprotsessis. Selgelt määratletud tööülesanded ja kümnete aastate pikkune kogemus tagab sündmuste korrektse ja sujuva korralduse. Eesmärgipärane tegutsemine

ning siiras ja soe klienditeenindus tuleneb pererahva ühistest väärtustest ja huvidest. Iga pereliikme panusest sõltub külaliste rahulolu, ettevõtte edu ning pärimuskultuuri jätkusuutlik areng.

2.3. Uuring 2: Lastevanemate seas läbiviidud intervjuude tulemuste analüüs

Selgitamaks välja lastevanemate ootusi lastele suunatud pärimuslaagri toote osas viidi 10 lapsevanemaga läbi intervjuud. Uuringu andmete analüüsis tugines autor nii deduktiivsele kui ka induktiivsele lähenemisele. Tulemuste analüüsis on välja toodud illustreerivaid näiteid, mis kajastavad intervjuudes osalejate vastuseid.

Vastajatele tähendas pärimuskultuur vana kultuuri väärtustamist ja kõike, mis tuleb kaasa lapsepõlvest. Sageli toodi välja muusikat ja folki ning legende ja jutustusi. Lisaks rahvariideid ja vanu pitsmustreid, mida üks vastajatest kasutab savikeraamikale kaunistuste pressimiseks. Pärimuskultuur tähendas ühele vastajale sugulussidemete hoidmist ning läbi selle oma lastele vanavanemate aegse elu ja traditsioonide teadvustamist. 10-st intervjuueeritavast 1 väitis, et ei arva pärimusest suurt midagi. Vastaja põhjendas vastust oma väheste teadmistega pärimusest ning lisan, et ainukesena meenub talle Viljandi folk. Kahe vastaja jaoks oli pärimuse mõiste väga laiahaardeline. Järgnevalt vastajate kommentaarid küsimusele.

"Pärimus on kõik, mida oleme üle võtnud eelnevate põlvkondadelt. Eelkõige, kui öeldakse pärimus, mõtlen selle all muusikalist pärimust ja rahvaluulet üleüldiselt. Laiemalt on need jutud, lood, ütlemised, legendid, kasvõi üksikud sõnad, ka toidukultuur. Tegelikult üldse igasugune käitumine, sünnime kõik sisse mingisse pärimusse ja see, kuidas meid kasvatatakse ongi pärimus."

"Minu jaoks nii materiaalsed kui mittemateriaalsed, nagu suulised teadmised või siis asjad, mis antakse edasi põlvest põlve ehk vanemad oma lastele ja nemad jälle oma lastele. Need säilitatakse läbi aja, et anda järgnevatele põlvedele aimu, kust me tuleme, mida me teeme ja miks asjad just nii on."

Enamus intervjueeritavatest leidsid, et nende laste pärimusteadmiste omandamine saab alguse kodust, eelkõige läbi traditsioonide väärtustamise ning erinevate pühade pidamise. Lisaks tõid üle poolte vastajatest välja ka laste- või huviringide, kooli või lasteaia osaluse lapse pärimusteadmiste kujunemisel. Ühe vastaja jaoks said tema lapsed Eesti rahvalaulude tunnetuse kätte Viljandi Pärimusmuusika Aida lasteringidest, kus viidi läbi erinevaid pärimusmänge ja -laule. Samuti märgiti ära, et teadmisi omandatakse läbi lugemuse ning ajaloosaadete ja -filmide. Eelneva lõigu võtab hästi kokku ühe vastaja järgnev kommentaar.

"Väga palju on lapsed saanud kaasa lasteaia, kus toimusid mulgikultuuri tutvustavad tunnid, õpetati mulgikeelt ja mängiti erinevaid mulgi mänge. Palju tuleb ka kodust. Meie peres peetakse alati erinevaid pühasid. Näiteks jõulud, munade- ja suvistepühad ning väga olulisel kohal on sünnipäevad. Korraldatakse ka aktiivselt suguvõsakokkutulekuid. Lapsed on alati kaasatud pühade korraldusprotsessi, et nad õpiksid erinevaid kombeid ja traditsioone ning võtaksid need teadmised endaga tulevikus kaasa."

Kokkupuutest pärimusturismiga tõid 7 vastajat 10-st välja linnuste ja varemete külastamise, korra oli ära märgitud Viljandi Folk, huvi Setomaa piirkonna vastu ning suitsusaunades käimise traditsioon. 2 intervjueeritavat leidsid, et nende pere kokkupuuted pärimusturismiga on väga minimaalsed ja vastajatest 2 perekonda külastavad sageli maaturismiettevõtteid ning käivad aktiivselt matkadel, selleks teevad nad juba aegsasti kodus eeltööd ning uurivad huvipakkuvate piirkondade ajalugu ning võimalusi.

Intervjueeritavatest 2 tõid välja, et naudivad nii maa- kui ka linnaturismi võrdselt. Maaturismi eelistajaid oli vastanute seas 5, kelle eelistuste kujunemisel on saanud põhjuseks soov viia kultuuri ja puhkehetked kokku. 4 vastajatest põhjendasid maaturismi eelistamist vabas õhus liikumise, looduslike vaatamisväärsuste ning puhta ja rahuliku keskkonnaga, millest igapäevases linnaelus puudu jääb. Lisaks toodi välja ka võimalus tarbida maakohtades kohapeal valmistatud öko- ja mahetoite. Ainult linnaturismi eelistasid 3 vastajat. Selle peamiseks põhjuseks oli harjumuspäraste mugavuste puudumine looduskeskkonnas.

Lastele suunatud pärimuslaagritest olid kuulnud 4 vastajat, neist kahe vastaja lapsed olid varemalt osalenud pärimus suunitlusega laagris. 1 intervjuueeritav tõi välja, et sooviks rohkem infot selliste laagrite toimumise kohta. Kõik eelnevad intervjuueeritavad leidsid, et selliste laagrite korraldamine oleks väga vajalik. 6 vastajat ei olnud varem üldse laste pärimuslaagritest kuulnud ja 5 neist leidsid, et see oleks väga oluline laste arendamisel, kuna sageli on lapsed võõrdunud loodusest, maalähedasest elust ning ajaloost ja traditsioonidest.

Lastelaagritest polnud osa võtnud 4 intervjuueeritava lapsed. Ülejäänud 6 vastaja lapsed olid osalenud erinevate huvikoolide poolt korraldatud laagrites. Vaid ühel korral toodi välja, et korraldusega ei jäetud rahule. Põhjuseks erinevates vanusegruppides laste ööbimine ühes ruumis. Vanemad lapsed soovisid kaua üleval olla, kuid sellest tingituna ei saanud nooremad uinuda oma tavapärasel kellaajal. 1 vastajatest kiitis kooli poolt organiseeritud lastelaagri korraldust, mille käigus ööbiti vanas mõisas ning tutvustati lastele mõisa ajalugu, jalutati hoone lähiümbruses, räägiti legende ja anti edasi teadmisi mõisaaja toimetustest. Väga rahule jääd ka kunstikooli laagriga, järgnevalt on välja toodud vastaja kommentaar laagri korralduse kohta.

"Laps on osa võtnud 2 päevasest kunstilaagrist, mis viidi läbi vanas talukompleksis. Laagris maaliti erinevaid vanu hooneid, tööriistu jms. Jäin korralduspoolega väga rahule. Lapse jaoks oli laager väga arendav. Suunitlus oli küll kunstile, kuid samuti sai laps teada milleks ja milliseid tööriistasid vanasti kasutati, millistes hoonetes elati ja kuidas seal elu käis."

Laagri valikul lähtusid kõik 10 vastajat turvalisuse aspektist. Sooviti veenduda, et lapse ohutus oleks laagris viibimise ajal tagatud. 4 intervjuueeritavat tõi välja, et üheks kriteeriumiks on laagri maksumus, kuid lisasid, et lõpliku valiku tegemisel ei ole hind esmatähtis. Mitmel korral esines vastustes, et valiku puhul peetakse oluliseks kohapealseid õpetajaid ja laagrikavasse valitud tegevusi, samuti lapse enda huvitatust. Kahel korral vastati, et laagri valikul mõjutab neid oluliselt laagri toitlustuskorraldus. Lapse laagrisse panekul võivad eelpool välja toodud tegurid saada ka takistavateks asjaoludeks. Neljal korral öeldi, et üheks takistuseks võib saada liiga kõrge laagritasu.

Peamise takistava asjaoluna lapse laagrisse panekul nimetasid vastanud kahtlust turvalisuse osas, lisaks ka laagrikohtade saadavust, laagri asukohta ning toitlustamist.

Kõik vastajad olid arvamusele, et suvi on laagrite korraldamiseks parim aeg ning selgus, et valdav osa pooldas selleks juunikuud. Kahel korral eelistati augustikuud. Üldiselt olid intervjuueeritavad sarnasel arvamusel ka laagri kestuse suhtes ning sooviti, et laager kestaks maksimaalselt 4 päeva. Paaril korral eelistati ka kuni 1 nädala pikkust laagrit. Vastajatest 3 tõid välja, et toimuda võiks ka paari päevane talvavaheaja laager.

Toitlustamist pidasid intervjuudes osalejad väga oluliseks. Eelistati võimalikult tervislikku toitu, mis oleks valmistatud kohapealsest toorainest, välistati suhkrud ja kiirtoidud. Hommikumenüü üheks komponendiks eelistasid enamus vastajatest putru, lõunal praadi või suppi ning õhtul kindlasti toitvat õhtusööki. 2 vastajat tõid välja, et lapsel võiks olla võimalus valida, mida ta oma taldrikule tõstab. Intervjuueeritavad tõid välja, et toidukordadel võiks suur osakaal olla tervislikel salatitel, samuti köögi- ja juurviljadel ning puuviljadel.

"Pärimuslaagris võiks olla toidud ajakohased või seonduda laagri mõttega, nii nagu kunagi asju tehti, nii võiks ka lapsed sellest aru saada. Laagrikorraldajate poolne toiduvaliku selgitus lastele ei teeks paha, näiteks mida kunagi söödi ja kuidas toite valmistati."

Torupilli laagrikavas võiks kindlasti olla pilliõpe ja erinevate pillide meisterdamine, nii arvas 8 vastajat. Samuti märgiti ära, et lapsed võiksid laagris õppida eestlaste rahva- ja ringmänge, taluaegseid mänge ning laule. Välja toodi, et lapsi võiks kaasata erinevatesse protsessidesse, näiteks toiduvalmistamisse. Lisaks sooviti, et laagris oleks erinevad töötoad. 1 vastajatest pakkus välja, et laagripäevade käigus võiks lastega minna matkale ning tutvustada neile piirkonna ajaloolisi vaatamisväärsusi.

Pooltele intervjuueeritavatele oli kõige olulisem, et lapsel oleks laagris lõbus. Lisaks olid sageli märgitud soovideks, et laps omandaks suhtlemisoskust, iseseisvust, julget pealehakkamist, distsipliini ning huvi erinevate teemade kohta. 5 vastajat tõid välja, et laps võiks laagris oleku ajal omandada ka konkreetse oskuse või teadmise.

"Kui laps läheb muusikalaagrisse, siis soovin, et tal oleks selgeks õpitud 3-4 uut muusikapala. Ootan, et laps õpiks midagi väga konkreetselt ära. Need võivad olla ka mingid lood, laulud, jutud või pärimustantsude sammud. Kasvõi oskaks ühte pikka lugu jutustada, aga korralikult. Lapsed õpivad nõ õhust ja mingi kogemuse saavad nad alati, aga soovin näha siiski konkreetset tulemust."

Küsimusele, mis teeb ühest laagrist pärimuslaagri, vastati järgnevalt. Pärimuslaagri teeb erinevate pärimuspillide valikuvõimalus, piirkonna ajaloo ja kultuuri tutvustamisele suunatud laagrikava ning rahvusliku muusika-, tantsu- ja kultuuriõpetus. Samuti toodi välja, et pärimuslaager peaks olema arvuti ja telefoni vaba. Intervjueeritavatest 5 tõi välja ka laagris olevate õpetajate olulisuse. Eelneva lause täpsustamiseks on välja toodud kahe vastaja kommentaarid.

"Laagrist pärimuslaagri teeb see, kui õpetajateks on tõelised pärimuse inimesed, kes on selle valdkonnaga kaua tegelenud ja kes on selles pärimuses juba nii sees, et on juba ise ka natuke nagu vanaaja inimesed. Õpetaja ja tema hoiakud on kõige olulisemad."

"Laagris võiks olla mitu generatsiooni õpetajaid, kes jagaksid lastega oma teadmisi. Õpetajad võiksid ilmestada laagri tegevusi vanaaja väljenditega."

Lastelaagrite korraldamiseks tehti Tauli Torupillitalule mitmeid erinevaid ettepanekuid. Leiti, et ettevõtte võiks korralda enda talu nimelise muusika- ja laululaagri, talu tegemisi tutvustava laagri, mulgi keele laagri või pillilaagri. Leiti, et hea viis teistest erineda, oleks õpetada lastele töökasvatust ja käitumiskultuuri, näiteks lauakombeid. Samuti leiti, et laagris võiks olla näiteks puutöötuba, kus lapsed saaksid õppida meisterdama erinevaid pille või tööriistu. Kokandustund, kus saaks leiba küpsetada ja kohupiima teha ning õmblustuba, kus saaks teha vanaaja taluriideid. Üldiselt tõi vastajad välja, et Torupillitalu eristub juba praegu oma nime ja avalikkusele tuntud pereliikmete poolest.

Tulemustest selgus, et vanemad on teadlikud pärimuskultuuri olemusest ning väärtustavad teadmiste ning traditsioonide edasiandmist järgnevatele põlvkondadele. Lastele suunatud pärimuslaagritest olid kuulnud küll vähesed vastanutest, kuid huvi pärimuslaagrite vastu on kõigil intervjueeritavatel.

3. JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD

Käesolevas alapeatükis tehakse vastavalt teooria käsitlustele ja uuringu tulemustele järeldusi ja esitatakse ettevõttele ettepanekuid lastele suunatud pärimuslaagri toote pakkumiseks.

Lähtudes Zamani (2015, lk 5) pärimuskultuuri liigitusest saab välja tuua, et Tauli Torupillitalus on esindatud nii materiaalsed kultuuriväärtused, vaimne ja digitaalne kultuuripärand kui ka looduslikud pärandkultuuri elemendid. Timothy & Boyd (2003, lk) materiaalse pärimuse liigitamise alusel on ettevõtte liigutamatuks ressursideks hooned ja veekogud. Talu liigutatavate ressurside alla kuuluvad erinevad rahvapillid, näiteks torupill, lööts ja akordion. Ettevõtte peamiseks pärandkultuuri elementideks on puhas looduskeskkond, hooldatud territoorium ning talu ümbritsev põlismets. UNESCO (2001) on välja toonud, et vaimse pärimuskultuuri tähtsus seisneb rikkalikes teadmistes ja kogemustes, mis on edasi antud ühelt põlvkonnalt teisele. Ettevõtte ressurside uuringu tulemustest selgus, et Tauli Torupillitalus ulatub pärimuskultuuri ja -muusika huvi juba mitmete põlvkondade taha. Talu pereliikmed on vaimsete pärimusteadmiste edasikandjateks. See väljendub eelkõige pikaajalises pärimusmuusikaga tegelemises ning mulgi kultuurile omaste traditsioonide säilitamises, sealhulgas mulgi keele ning toidukultuuri. Ettevõttes saab tutvuda talu ajaloo, mulgipärimuse ning rahvapillide ehituse ja kõlaga. Vastavalt Hribara, Bolea & Pipana (2015, lk 103) käsitlusele võib seda nimetada pärimuse edukaks ja efektiivseks juhtimiseks inimeste poolt, kes oskavad pärimust identifitseerida, siduda seda peamiste huvirühmadega ning kujundada sellest korrektne toode.

Vastavalt uuringute tulemustele ja teoreetilistele käsitlustele tegi autor omapoolsed ettepanekud lastele suunatud pärimuslaagri toote kontseptsiooni loomiseks. Toote kontseptsioonis väljenduvad toote olulisemad omadused (Duke, 1994, lk 48). Lisaks

aitab kontseptsioon kindlaks määrata, kuidas ja milliseid tooteid kavandada (Goldstein, Johnston, Duffy, Rao, 2002, lk 121).

Autori soovitusel on luua pärimusmuusika lastelaager, mille ettevõtte võiks nimetada oma talu järgi. Vastavalt ettevõtte personalis esindatud pererahva pärimusteadmistele ja -oskustele võiks laagriperioodil keskenduda eelkõige pärimuspillide valmistamisele, mängimisele ning rahva- ja regilaulude koostamisele ja õpetamisele. Sellisel juhul oleks esindatud ka potentsiaalse laagriteenuse kasutaja ootused. Lastevanemate üheks peamiseks ootuseks oli, et laps omandaks laagris mõne kindla teadmise või oskuse. Selleks, et lapsed saaksid pärimuslaulude ja pillimängu oskust oma lähedastele esitleda, võiks kavandada laagriperioodi ka perepäeva.

Chai (2011, lk 360) toob välja, et pärimuskultuur hõlmab peale mineviku ka praegust põlvkonda, kes väärtustab rikkaliku ajaloo ja kultuuri ilminguid. Selleks, et lastel oleks lõbus ning samas tekitada neis suuremat huvi pärimuskultuuri ja ajaloo vastu, võiks laagris läbi viia erinevaid pärimus-, rahva-, ja ringmänge nii õues kui ka toas.

Vastavalt Daspherile (2014, lk 2), kes toob välja, et maapiirkonnad pakuvad külastajatele maaläheduse kogemiseks vajalikke loodusressursse ning vaikset maalilist keskkonda, on oluline viibida ka lastega laagriperioodi jooksul võimalikult palju looduskeskkonnas. Ööbimine telkides, jalutamine metsas, tutvus taimede ja loomadega aitab lasteni tuua pärandkultuuri olulisust.

Toitlustuskorralduses on soovituslik lähtuda tervislikkuse aspektist. Vastavalt ettevõtte perenaise oskustele valmistada mulgikultuurile omaseid toite, on hea võimalus kaasata laagrilapsi toiduvalmistusprotsessi ning jagada nendega teadmisi toidukultuurist.

Vastavalt topeltteemanti mudeli teist etappi iseloomustavale arendamise faasile, koostas autor ettevõtte soovitusliku laagrikava (vt Tabel 1), kus toodi välja erinevad pärimuspõhised ning meelelahutuslikud tegevused laagriperioodiks. Laagrikava koostati 20-le lapsele vanuses 9-12 aastat. Vastavalt lastevanemate soovidele kavandati laager 4-le päevale.

Tabel 1. Laagrikava (autori koostatud)

ESMASPÄEV		TEISIPÄEV	
09.00	Laagrisse saabumine; esmatutvus	08.30	Hommikusöök
10.30	Puutöökoda: I grupp - teeme ise vilepilli Meisterdamine: II grupp - teeme ise tamburiini	09.00	Väljasõit Rõõmu Tallu
12.00	Lõunasöök	11.30	Lõunasöök - piknik
13.30	Matk metsas: teeme tutvust taimede ja puudega	13.00	vaba aeg
15.15	Õhtuode	14.00	Savituba valmistame savist medaljone
15.30	Vaba aeg	15.15	Õhtuode
17.00	Rahva- ja laulumängud	15.30	Meisterdamine: I grupp - teeme ise trummi Puutöökoda: II grupp - teeme ise vilepilli
18.00	Õhtusöök	18.00	Õhtusöök
18.45	Laulame pärimuslaule ja mängime pilli	18.45	Laulame pärimuslaule ja mängime pilli
20.15	Õhtune tee ja suupiste	20.15	Õhtune tee ja suupiste
20.30	Magamaminekuks valmistumine	20.30	Magamaminekuks valmistumine
KOLMAPÄEV		NELJAPÄEV	
9.00	Hommikusöök	10.00	Magame kauem - hommikusöök
09.30	Käsitöö: Mulgi värvides käepael/mulgi muster	10.30	Kokandus - teeme ise kamapalle
11.30	Rahva- ja laulumängud	12.00	Lõunasöök
12.00	Lõunasöök	13.00	Viktoriin küsimused seoses laagris õpituga
12.30	vaba aeg	13.30	Mängime rahva- ja laulumänge, harjutame pärimuslaule ja pillimängu
13.30	Kokandus: taluaia maitsetaimed; kuidas valmib leib	15.00	Perepäev: oodatud on vanemad, vanavanemad ja õed-vennad; pakume laste valmistatud kamapalle; esinemine - laulud, pillimäng; muljete jagamine; kokkuvõtte laagrist; lastele õppematerjalid
15.15	Õhtuode	16.30	Kojuminek
15.30	Ettevalmistused laagriõhtuks: telgid, lõkkematerjal jms		
16.30	Laagriõhtu väljas: grillimine; laul ja pillimäng; muinasjutud		
20.30	Magamaminekuks valmistumine		

Järgnevalt kirjeldatakse detailsemalt Tabelis 1 välja toodud laagripäevade tegevusi. Läbiviidud uuringust lastevanemate seas, selgus et sobivaim aeg laagri korraldamiseks on juunikuus. Vastavalt välja toodule, võiks ettevõtte planeerida laagri toimumiseks

juunikuu. Autor soovitas laagri alguseks nädala esimest poolt. Siis oleks nädala sees töötavatel lastevanematel võimalus veeta nädalavahetus koos lastega.

Lapsevanemate sagedasemad hirmud on peamiselt seotud lapse turvalisuse ja ohutusega. Veendumaks lapse turvalisuses ja hoituses laagris viibimise perioodil, võiks vanematele tutvustada talu töötajaid ning anda lühiülevaade nende ülesannetest ja vastutusalast järgnevatel päevadel.

Vastavalt lastevanemate ootustele, et laagris oleksid töötoad, on planeeritud esimesele päevale meisterdamine ja puutöö. Vastavalt välja loositud gruppidele saavad pooled lastest minna puutöökotta vilepille tegema ja teised meisterdama tamburiini või trummi. Eelnimetatud pillide tegemine on lastele huvitav ja jõukohane. Valikuvõimalus, millise pilli tegemist ja mängimist lastele õpetada, on suur. Välja võib tuua näiteks kastanjetid, erinevad rütmipillid ja pardipillid.

Kell 12.00 ootab lapsi tervislik ja toitev lõunasöök. Laagris on võimalus panustada laste paremate toitumisharjumuste edendamisele. Oluline on pakkuda mitmekesiseid sööke ja kasutada toiduvalmistamisel kvaliteetset toorainet ning tervislikke toiduaineid. Vanemate jaoks on oluline teada, mida lastele toidukordade aeg pakutakse, seega on soovituslik koos laagrikavaga välja tuua ka menüü. Autori poolt koostati ettevõttele näidismenüü (vt Tabel 2).

Tabel 2. Toidukordade näidismenüü (autori koostatud)

	Näiteid toitudest	Söögikordade ajal alati laual
Hommik	Erinevad pudrud: nt neljavilja- ja kaerahelbepuder, kamapuder värskete marjadega Omlett, keedetud või praetud munad, munapuder köögiviljadega Pannkoogid täisterajahust	Rukki-, tera- või seemneleib, taluvõi Võileivakatted: juust, sink, tomat, kurk Puuvilju: nt pirnid, banaanid vms Jogurtitops või/ja kodujuust Taimetee, mesi, kodune mahl, vesi
Lõuna	Mulgipuder Tatra-kanaroor Pajaroog sealiha ja juurviljadega Supid: nt hernesupp, tomati-singisupp, klimbi-kanasupp, hapukapsasupp	Rukkileib Salatid, ühel toidukorral vähemalt 2 erinevat: nt värsked kapsa, porgandi, tomati ja kurgi, peedisalat Magustoit: rosina-kohupiimakook, marjakissell kohupiimaga, õunavorm Piim, keefir, kodune mahl, vesi

Oode	Karask või rukkileib määردهjuustu, lehtsalati ja singiga Naturaalne müsli jogurtiga Kamapallid Mulgi korbid Juur- ja köögiviljad dipikastmega	Kodune mahl, vesi
Õhtu	Täisterariis kanafilee ja külma kastmega Veiseliha ahjupraad kartuli ja juurviljadega Koorene lõhe-täisterapasta Lambaliha šašlõkk	Värske salat erinevatest köögiviljadest Piim, keefir, kodune mahl, vesi
Suupiste	Leivakreem Smuuti kaerahelvestega Puuviljasalat Kohupiimavaht moosiga	Taimetee, mesi, kakao, vesi

Tabelis 2 on vastavalt igale toidukorrale toodud välja näiteid sobivatest söökidest, mida võiks laagrilastele pakkuda. Samuti on välja toodud toidud ja joogid, mis võiksid alati söögiaegadel laual olla. Hommikusöök on päeva olulisem toidukord, tugev ja valgurikas söök loob eelduse aktiivseks ja edukaks päevaks. Hommikusöögiks sobivad hästi munad ja erinevad pudrud. Samuti võib vahelduseks pakkuda pannkooke, mis on valmistatud täisterajahust. Soovituslik on vältida valgest jahust tehtud saiatooteid ning pigem pakkuda rukkijahust valmistatud leiba. Igal toidukorral on olulisel kohal puhas joogivesi, kuhu võib maitseks lisada sidrunit, mündilehti, värsket kurki või marju. Lõunasöögiks võib ühel päeval pakkuda suppi. Teistel päevadel näiteks traditsioonilist Mulgiputru lihaga ning tatra- ja pajarooaga. Iga lõunasöögi juurde peaks kuuluma erinevad värsked salatid ning joogid nagu piim, keefir, vesi ja mahl. Magustoitudeks sobivad hästi kodused küpsetised nagu näiteks õuna- või kohupiimavorm ning marjadest või rabarberist valmistatud kissellid. Õhtuooteks võib pakkuda karaskit, rukkivõileibu, samuti ergutavaid vahepalasisid nagu müsli, kama, puu-, juur- ja köögiviljad. Õhtul on tähtis pakkuda vaheldusrikkaid ja mitmekesiseid praade, mille juurde kuuluksid alati ka värsked salatid. Tervislike ja toitvate praadide valmistamiseks võib kasutada kanafileed ja pruuni riisi, täisterapastat lõhega, lamba- või loomaliha. Õhtuseks suupisteks on sobiv kerge magustoit. Sellisteks võiks olla smuuti kaerahelvestega, puuviljasalat, kohupiimavaht ning erinevad pokaalimagustoidud, nagu kama- või leivakreem. Laagrimenüü koostamisel ei ole arvesse võetud erinevaid

toidualumatuse vorme. Seega tuleb kindlasti enne laagri toimumist täpsustada vanematega laste allergiaid või muid toitumisega seotud piiranguid, millega tuleb ettevõttel toitlustuskorralduses arvestada.

Kuna maaturismile üheks iseloomustavaks teguriks on piirkonna omapära säilitamine läbi jätkusuutliku ressursside kasutamise (Organisation for Economic Co-operation and Development, 1994, lk 14), siis tuleks ka lastele selgitada looduskeskkonna, sealhulgas taimede, puude ja loomade, kaitse ja säilitamise olulisust. Sageli võivad lastel puududa teadmised metsaelu toimimisest ning sealsetest andidest. Matka jooksul on hea võimalus rääkida lastele sobivas võtmes keskkonna jätkusuutlikkusest ja selle hoidmisest.

Peale matka pakutakse lastele õhtuoodet, millele järgneb vaba aega. Vaba aega võib sisustada lugemise, puhkamise, joonistamise või mõne muu meelepärase tegevusega, välja arvatud tegevustega, mis on seotud tehnika kasutamisega. Uuringu tulemustest selgunud lastevanemate soovide kohaselt otsustati jätta laager telefoni ja arvuti vabaks, kuid erandina saab siinkohal välja tuua koju helistamise. Enne õhtusöögile minekut saab lastega mängida torupilli ja/või lõõtsa saatel erinevaid lõbusaid rahva-, laulu- ja ringmänge. Peale tervislikku söögikorda võiks olla lastel võimalus harjutada mängu uutel pillidel, mis päeva alguses valmis meisterdati. Samuti saaks õppida talu peretütarde eestvedamisel pärimuslaule.

Kachniewska (2015, lk 503) määratleb turismitoodet kui reaalsete ja tunnetuslike elementide kogumit ning toob välja, et maaturismitoodete arendamise üheks teguriks on võime teha koostööd ja kujundada vastastikku kasulikke suhteid ümberkaudsetega. Samuti toovad Haven-Tang & Jones (2012, lk 29) välja, et vastastikuse täiendavuse ja parima eelise saavutamiseks on olulisel kohal ettevõtete omavaheline koostöö. Sellest lähtuvalt võiks planeerida järgmisele päevale väljasõidu tallu, kus lapsed saaksid tutvuda koduloomadega nagu koerad ja kassid, lambad ja kitsed ning hobused ja lehmad. Selliseks ettevõtteks on näiteks Karula Rahvuspargis asuv Rõõmu Talu (<http://www.maavillane.ee/?11>), kus tutvustatakse lastele koduloomade elutegevust. Bussisõidule Rõõmu Tallu kulub aega üle tunni, seda saaks kasutada pärimuslaulude harjutamiseks. Kuna pärandkultuuri alla kuuluvad kultuurmaastikud väljendavad pikka

ja lähedast suhet inimeste ja nende loomuliku keskkonna vahel (Cerreta, Inglese & Manzi, 2016, lk 579), siis võiks lastega Rõõmu Talu puisniitudel korraldada ka ühise pikniku.

Triinu Taul tegeleb peale pärimusmuusika ka savikeraamika valmistamisega. Peretütrel on olemas vajalikud oskused, et lapsi savitoas juhendada. Savist on võimalik voolida mitmesuguseid erinevaid ja omanäolisi esemeid. Savist medaljon oleks meenutus laagriajast Torupillitalus, kuhu oleks maalitud lapse enda ja laagri nimi ning pärimuslaagri toimumise aasta. Viimasel laagripäeval saab medaljonid lastele üle anda. Päev näeb veel ette töötubades pärimuspillide valmistamist, pärimuslaulude ja pillimängu harjutamist.

Kolmandale päevale on planeeritud peale hommikusööki käsitööringi toimumine, kus saab punuda mulgimaale omastes värvides käepaelasid ja/või maalida mulgi mustreid taldrikutele, tassidele või kividele. Aastal 2013 sai Mulgimaa endale lipu. Lipu värvide valikul on mõjutused tulnud mulgi rahvariietelt, punane kaaruspael ja must kuub on mulgikultuuri ühed peamised elemendid. Mulgi lipp on must nagu mulgi kuub ja sinine nagu linapõld ning nende kahe värvi vahelt jookseb läbi valgel taustal punane kaaruspael, mis oma viie sõlmega märgib Mulgimaa viit kihelkonda ja sealset rahvast. Peamised mulgi mustri motiivid on sõõr, rõngasrist, kodarratas, roos, rist ja elupuu ning nende tikkimisel kasutati põhitoonidena kollast, punast, sinist ja rohelist. (Allilender, *n.d.*) Käsitööringi lõppedes on hea ette võtta aktiivsem tegevus ning mängida lõbusaid ringmänge. Peale lõunasööki ja vaba aega võiks pererahvas lastele tutvustada taluaia maitsetaimi, lisaks on siis hea võimalus püstitada arutelu teemal taimede kasutusvõimalustest köögis. Samuti saab minna lastega kööki, et näha koduse leiva valmimist.

Kultuuri püsimiseks on oluline teadmiste edasiandmine läbi suusõnaliste traditsioonide ja väljendite (United Nations..., 2006). Lõkkeõhtu koos grillimise, telkides ööbimise, pillimängu ja lauluga ning muinasjuttude ja legendide rääkimisega, on hea võimalus tuua lasteni pärimuskultuuri olemust. Laagriõhtu toimumisele eelnevalt on soovituslik teha koos lastega ettevalmistusi ning kaasata neid erinevatesse tegevustesse, nagu näiteks lõkkematerjali toomine, toidu ettevalmistus, telkide püstipanek jms.

Viimasele laagripäevale võiks olla planeeritud hilisem ärkamine. Peale hommikusööki saaksid lapsed köögis valmistada Eesti kultuurile traditsioonilisest kamajahust kamapalle, mida oleks saabuvatele lähedastele hiljem hea pakkuda. Päeva jooksul võiks läbi viia viktoriini, mis sisaldaks küsimusi laagris õpitu, nähtu ja tehtu kohta. Selleks, et laste teadmised kinnistuksid, on kasulik viktoriini lõppedes küsimuste vastused koos lastega läbi arutada. Päeva esimene pool näeb ette veel mängu ja tantsu, samuti pärimuslaulude ja pillimängu harjutamist. Selleks, et lapsed saaksid vanemate saabudes anda läbimõeldud pärimusmuusika kontserdi, tuleb esinemiskava lastega juba varemalt ette valmistada. Laagripäevade lõppedes saab lastele üle anda laagris meisterdatud esemed ning laagrikava puudutavad õppematerjalid. Info- ja õppematerjalideks võivad olla näiteks laulusõnad, noodid, juhendid pillide valmistamiseks, kirja pandud pärimusmängud ja toiduretseptid.

Duke (1994, lk 84) toob välja, et kontseptsioonide testimine aitab varakult ette näha toote ülesehituse, kasulikkuse ning vastuvõetavusega seotud kitsaskohti. See loob võimaluse toote ümberkujundamiseks enne lõplikku turule viimist. Vastavalt eelnevalt välja toodud käsitlusele, esitas autor laagrikava kontseptsiooni kahele potentsiaalsele laagritoote kasutajale testimiseks. Laagrikava kohta tagasiside saamiseks lepiti kokku kohtumine ning testijatele esitati tutvumiseks laagri kontseptsioon. Testijatelt paluti tagasisidet laagrikavale üldiselt, valitud tegevustele ja osalemise tõenäosuse kohta.

Järgnevalt toob autor välja testijate tagasiside laagrikava kontseptsiooni kohta. Mõlemad laagritoote testijad leidsid, et 9-12 aastased lapsed ei soovi suvevaheajal magama minna kell 21.00. Soovitati laagris kehtestada öörahu alates kell 22.00 ning lisaks mõelda õhtuse aja sisustamiseks mõned rahulikud tegevused, nagu näiteks lauamängud, jutuõhtud vms. Toitlustusega seotud aspektidest toodi välja, et 1-1,5 tundi võib olla lõunasöögiks liiga pikk aeg ning uuriti lisaks ka toiduainete valiku kohta. Söökid valmistamisel eelistati kodumaist ja mahe toiduaineid. Üks testijatest tõi välja, et mäletab oma laagriajast hommikusi võimlemisi ning leidis, et kindlasti peaks algama päev hommikuvirgutusega, kuna see tekitab tõelise laagritunde. Vastavalt laagrikavas toimuvale meisterdamise tunnil toodi välja, et 1,5 tundi võib olla ühe eseme tegemiseks liiga pikk aeg. Tuleks mõelda lisategevuste peale, et kiiremini tegutsevatel

lastel igav ei hakkaks. Savist medaljoni voolimise kohta leidis üks testijatest, et lapsed vanuses 9-12 aastat võivad soovida pigem midagi huvitavamalt teha kui medaljoni. Näiteks tassi, millel oleks hiljem ka praktiline väärtus. Esitati ettepanek tuua metsas jalutuskäik puutöökojast ettepoole, et ennem tutvustada taimi ja puid ning alles peale seda viia lapsed puutöökotta meisterdama. Loovuse ergutamiseks soovitati lastel ise pärimuslaule luua. Toodi välja, et juhendaja eestvedamisel, saaksid lapsed lihtsate regilaulude koostamisega edukalt hakkama. Kava testijad hindasid laagrikava kokkuvõtvalt väga sisukaks ning lisasid, et tooksid kindlasti oma lapsed pärimuslaagrisse.

Vastavalt laagrikava testijate tagasisidele saab laagrikava kontseptsioonis teha muudatusi. Määrata õörahu alates kell 22.00 ning mõelda õhtuse aja sisustamiseks erinevaid rahulikke tegevusi. Läbi võib viia jutuvestmisõhtuid, näiteks muinasjuttude, legendide ja mõistatuste rääkimisega. Lastele võiks tutvustada Eesti rahvakalendri tähtpäevi ning neile tähtpäevadel iseloomulikke tegevusi ja traditsioone. Samuti saab mängida ka erinevaid laua- ja äraarvamismänge. Äraarvamismänge võib läbi viia erinevate pildikaartidega, näiteks tuleb kindlaks teha pildidel olevate Eesti loomade jalajälgede omanikud, arvata ära taimi ja nende vilju, viia kokku puid ja nende lehti ning palju muud. Hommikul enne söömist võiks aega võtta võimlemiseks. Oluline ei ole selle kestus, vaid pigem keha õige venitus ja meele virgutus peale ärkamist. Ilusa ilma korral võib hommikuvõimlemise läbi viia värskes õhus, 10 minutit terrassil rahulikku venitamist tõstab ka laste söögiisu. Kuna savitoas saab voolida erinevaid esemeid, siis võib laagrikavas välja toodud medaljoni tegemise asendada näiteks tassi, taldriku, kausi või vaasi voolimisega, millele saab hiljem peale pressida mustri või kirja. Koos juhendaja abiga on regilaulude loomine lastele jõukohane ja põnev. Autor leiab, et laululoomise võiks laagrikavasse sisse tuua.

Topeltteemanti mudeli järgi on peale laagri kontseptsiooni testimist, vajalike muudatuste läbiviimist ja täiustamist toode valmis turule viimiseks. Antud töös ei keskendunud autor hinnakujundusmeetoditele, millele on toote edasisel arendamisel kindlasti vaja tähelepanu pöörata.

KOKKUVÕTE

Valitsev tehnikaajastu ja tänapäeva kiire elutempo on tinginud olukorra, kus järjest vähem pööratakse tähelepanu vaimse ja materiaalse kultuuripärimuse hoidmisele, arendamisele ning edasikandmisele. Igale piirkonnale on omased traditsioonid, tavad ja teadmised, mis loovad vastava kogukonna identiteedi. Pärimusteadmiste edasiandmine järgnevatele põlvkondadele aitab säilitada ja väärtustada piirkonnale omast pärimuskultuuri.

Lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada Tauli Torupillitalu ressursid lastele suunatud pärimuslaagri toote loomiseks ning lastevanemate ootused, soovid ja vajadused lastele suunatud pärimuslaagrite osas. Käesoleva eesmärgi täitmiseks püstitati tööle uurimisülesanded. Esmalt teostati ülevaade teemakohasest teooriast, kasutades selleks teaduslikke allikaid. Analüüsiti pärimuskultuuri kui maaturismi ressursi, sealhulgas anti ülevaade pärimuse mõistest ning põhirühmitamisest. Lisaks selgitati välja maaturismi ning pärimus- ja kultuuriturismi olemus. Viimane teoreetiline käsitlus hõlmas endas pärimusturismitoodete arendamisvõimaluste uurimist ning turismi jätkusuutlikku arengut.

Eesmärgi saavutamiseks viidi läbi kaks uuringut. Tauli Torupillitalu ressursside välja selgitamiseks viidi ettevõtte omanikuga läbi poolstruktureeritud intervjuu ning tugineti teisestele andmetele. Andmete analüüsis tugineti deduktiivsele lähenemisele. Teise uuringu raames uuriti lastevanemate ootusi, soove ja vajadusi lastele suunatud pärimuslaagrite osas. Uuring viidi läbi 5. - 13. märts 2016, mille käigus intervjueriti 10 lapsevanemat. Uuringu valimiks olid 9-12 aastaste laste vanemad. Andmeanalüüsis tugineti nii induktiivsele kui ka deduktiivsele lähenemisele.

Maaturismiettevõtte Tauli Torupillitalu asub väheasustatud looduskaunis Riidaja külas Valgamaal. Ettevõtte pärandkultuuriks on talu ümbritsev puhas looduskeskkond, hooldatud õueala koos puude, põõsaste ja ilutaimedega ning peaaegu puutumatusena säilinud ürgne mets. Talu peamiste materiaalsete kultuuriväärtustena saab välja tuua hooned ning nende arhailise stiili. Ettevõtte peamajas on suur kaminasaal ja 10 mugavustega numbrituba, kokku 30 voodikohaga. Talu põhitegevusalaks on majutus- ja toitlustusteenuse pakkumine. Torupillitalu kõik pereliikmed on tegevad ettevõtte töös ning kannavad endas pärimusteadmisi ja oskusi, mida on peres edasi antud juba põlvest põlve. Pärimusmuusikat toob pererahvas külalisteni läbi laulu ja rahvapillide mängu, esindatud on torupill, lõõts, akordion jt tuntud rahvapillid. Lisaks rahvamuusikale saab ettevõttes tutvuda talu ajaloo ning mulgimaa traditsioonidega.

Vastavalt lastevanemate seas läbiviidud uuringule selgus, et intervjuudes osalejad mõistsid pärimuskultuuri üsna sarnaselt. Intervjueeritavatele tähendas pärimuskultuur vana kultuuri väärtustamist ning lapsepõlvest kaasa tulnud teadmisi. Üle pooltest intervjueeritavatest polnud varemalt lastele suunatud pärimuslaagritest kuulnud ja soovisid rohkem informatsiooni nimetatud laagrite kohta. Leiti ka, et pärimuslaagrite korraldamine oleks väga oluline laste arendamisel, kuna sageli on lapsed võõrdunud loodusest, maalähedasest elust ning ajaloost ja traditsioonidest. Vastajad tõid välja, et laagrist pärimuslaagri teeb erinevate pärimuspillide valikuvõimalus, piirkonna ajaloo ja kultuuri tutvustamisele suunatud laagrikava ning rahvusliku muusika-, tantsu- ja kultuuriõpetus. Lastevanemate peamisteks soovideks olid, et laagris viibimine oleks lapsele lõbus ning arendaks suhtlemisostust ja iseseisvust. Samuti sooviti, et laps omandaks laagri ajal ka mõne konkreetse oskuse või teadmise. Laagri valikul peeti olulisemaks aspektiks eelkõige turvalisust ja lapse ohutust. Toodi välja, et suurel määral mõjutab laagri valikut ka toitlustuskorraldus, laagrisse valitud juhendajad ning tegevuskava.

Vastavalt uuringute tulemustele ja teoreetilistele käsitlustele tegi autor omapoolsed ettepanekud lastele suunatud pärimuslaagi toote kontseptsiooni loomiseks. Autori poolt koostati ettevõttele laagrikava kontseptsioon. Laagritoote sihtgrupiks on 9-12 aastased lapsed. Vastavalt uuringutulemustele planeeriti 4-päevase laste pärimuslaagri

toimumisajaks juunikuu. Autori soovitusel oli luua pärimusmuusika lastelaager. Vastavalt ettevõtte personalis esindatud pererahva pärimusteadmistele ja oskustele võiks laagriperioodil keskenduda eelkõige pärimuspillide valmistamisele, mängimisele ning rahva- ja regilaulude koostamisele ja õpetamisele. Kontseptsioonis tõi autor veel välja, et soovituslik on anda lastele edasi teadmisi looduskeskkonna jätkusuutlikkusest. Lisaks toodi välja tegevused laagriperioodiks. Näiteks savikeraamika ja pärimuspillide meisterdamine, käsitööring ning toiduvalmistamine. Autor esitas ettevõttele ka näidismenüü laagriperioodiks. Laagrikava kontseptsioon esitati potentsiaalsetele laagritoote kasutajatele esmaseks testimiseks.

Antud töös ei keskendunud autor hinnakujundusmeetoditele, mida toote edasise arendamise puhul oleks vaja käsitleda. Lastevanematega läbiviidud uuringu tulemustest selgus, et vanemad on huvitatud ka lastele suunatud talvevaheaja laagritest. Seega võib ettevõtte edaspidi kaaluda eelnimetatud laagriteenuse loomist.

Antud lõputöö eesmärk saavutati ning uurimisülesanded täideti. Koostati ülevaade teoreetilistest käsitlustest, uuriti ettevõtte ressursse ning selgitati välja vanemate ootused, soovid ja vajadused lastele suunatud pärimuslaagrite osas. Uuringu tulemusi analüüsiti ning tehti ka omapoolsed järeldused ja ettepanekud Tauli Torupillitalule lastele suunatud pärimuslaagrite pakkumiseks.

VIIDATUD ALLIKAD

1. **Allilender, K.** (n.d.). Mulgi Kultuuri Instituut. Mulgimaa ja mulgi mustrid. Loetud aadressil
<http://www.mulgimaa.ee/userfiles/MKI%20II/Mulgimaa%20mustrid,%201%C3%BChendatud%20ettekanne.pdf>
2. **Adejuvbon, F.J.** (1985). Cultural heritage as tourism product. *The Tourist Review*, 40, 19. <http://dx.doi.org/10.1108/eb057916>
3. **Burns, P. & Novelli, M.** (2008). *Tourism Development : Growths, Myths and Inequalities*. Cambridge: CABI Publishing.
4. **Camprubí, R. & Coromina, L.** (2016). Content analysis in tourism research. *Tourism Management Perspectives*, 18, 134–140.
5. **Cerreta, M., Inglese, P., Manzi, M. L.** (2016). A Multi-Methodological Decision-Making Process for Cultural Landscapes Evaluation: The Green Lucania Project. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 216, 578-590.
6. **Chai, L. T.** (2011). Culture Heritage Tourism Engineering at Penang: Complete The Puzzle Of "The Pearl Of Orient". *Systems Engineering Procedia*, 1, 358-364.
7. **Council of the European Union.** (2014). *Conclusions on cultural heritage as a strategic resource for a sustainable Europe*. Loetud aadressil
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/142705.pdf
8. **Daspher, K.** (2014). *Rural Tourism: An International Perspective (1)*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
9. **Datzira-Masip, J.** (2006). Cultural Heritage Tourism - Opportunities for Product Development: The Barcelona Case. *Tourism Review*, 61, 14-16.
<http://dx.doi.org/10.1108/eb058466>

10. **Datta, P., Bigham, G., Zou, Z., Hill, G.** (2015). A global study of heritage site ecology, proclivity & loyalty. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 25, 19-29.
11. Design Council. (2005). *A study of the design process*. 2005 Design Council Researche. Loetud aadressil
[http://www.designcouncil.org.uk/sites/default/files/asset/document/ElevenLessons_Design_Council%20\(2\).pdf](http://www.designcouncil.org.uk/sites/default/files/asset/document/ElevenLessons_Design_Council%20(2).pdf)
12. Design Council. (2015). *Innovation by design*. 2015 Design Council Report. Retrieved from
<http://www.designcouncil.org.uk/sites/default/files/asset/document/innovation-by-design.pdf>
13. Design Council. (n.d.). Design methods for developing services. Loetud aadressil
<http://www.designcouncil.org.uk/sites/default/files/asset/document/Design%20methods%20for%20developing%20services.pdf>
14. **Duke, C. R.** (1994). Understanding Customer Abilities in Product Concept Tests. *Journal of Product & Brand Management*, 3(1), 48-57.
<http://dx.doi.org/10.1108/10610429410053086>
15. **Efentakia, K. & Dimitropoulos, V.** (2015). Economic perspectives of intangible cultural activities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 175, 415.
16. European Parliament. (2013). Industrial heritage and agri/rural tourism in Europe. Loetud aadressil
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/495840/IPOL-TRAN_ET\(2013\)495840_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/495840/IPOL-TRAN_ET(2013)495840_EN.pdf)
17. **George, E. W., Mair, Heather, Reid, Donald G.** (2009). Rural Tourism Development : Localism and Cultural Change. *Channel View Publications*, pp. 124.
18. **George, E. W.** (2010). Intangible cultural heritage, ownership, copyrights, and tourism - *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 4(4), 377-378.
19. **Goldstein, S. M., Johnston, R., Duffy, J. & Rao, J.** (2002). The service concept: The missing link in service design research? *Journal of Operations Management*, 20(2), 121-134. doi:10.1016/S0272-6963(01)00090-0

20. **Havaldar, K. K.** (2006). *Industrial Marketing*. New Delhi: Tata McGraw-Hill Publishing Company Limited.
21. **Haven-Tang, C. & Jones, E.** (2012). Local leadership for rural tourism development: A case study of Adventa, Monmouthshire, *UK - Tourism Management Perspectives*, 4, 29-30.
22. **Hribar, M. Š., Bole, D., Pipan, P.** (2015). Sustainable heritage management: social, economic and other *potentials of culture in local development*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 188, 103–110.
23. **Hyde, K. F.** (2000). Recognising deductive processes in qualitative research. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 3(2), 82-90.
<http://dx.doi.org/10.1108/13522750010322089>
24. **Ismagilova, G., Safiulli, L., Gafurov, I.** (2015). Using historical heritage as a factor in tourism development. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 188, 157-162.
25. **Kachniewska, A.** (2015). Tourism development as a determinant of quality of life in rural areas. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 7(5), 500-515.
<http://dx.doi.org/10.1108/WHATT-06-2015-0028>
26. **Lusetyowati, T.** (2015). Preservation and Conservation through Cultural Heritage Tourism. Case Study: Musi Riverside Palembang. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 184, 401-406.
27. **Meng, Z., Wei, Y., Yu, Y.** (2011). On Life Cycle of Cultural Heritage Engineering Tourism: A Case study of Macau. *Systems Engineering Procedia*, 1, 351-357.
28. **Mioara, B. & Teodora, M. I.** (2015). The Implication of International Cooperation in the Sustainable Valorisation of Rural Touristic Heritage. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 188, 222-229.
29. Organisation for Economic Co-operation and Development. (1994). *Tourism Strategies and Rural Development*. Loetud aadressil
<https://www.oecd.org/cfe/tourism/2755218.pdf>
30. **Porila, K.** (2015). *Vaimne kultuuripärand Eestis* [Infovihik]. Tallinn: Rahvakultuuri Keskus. Loetud aadressil
http://www.rahvakultuur.ee/s2/1783_11557_707_Loe_infovihikut_siin.pdf

31. **Prajnawrdhia, T. A., Karuppanana, S. & Sivama, A.** (2015). Preserving cultural heritage of Denpasar: local community perspectives. *Procedia Environmental Sciences*, 28, 557 – 566.
32. **Qu, S.Q. & Dumay, J.** (2011). The qualitative research interview. *Qualitative Research in Accounting & Management*, 8(3), 238-264.
33. **Zaman, G.** (2015). Cultural heritage entrepreneurship (CHE) – challenges and difficulties. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 188, 3-15.
doi:10.1016/j.sbspro.2015.03.333
34. **Teddlie, C. & Yu, F.** (2007). Mixed Methods Sampling A Typology With Examples. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), 77-100.
35. **Timothy, D.J. & Boyd, S.W.** (2003). Heritage Tourism. Edinburgh: Pearson Education Limited, pp. 4.
36. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2001). What is Intangible Cultural Heritage? Loetud addressil
<http://www.unesco.org/culture/ich/en/what-is-intangible-heritage-00003>
37. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2003). Charter on the Preservation of Digital Heritage. Loetud addressil
http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=17721&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
38. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2006). Oral traditions and expressions including language as a vehicle of the intangible cultural heritage. Loetud addressil <http://www.unesco.org/culture/ich/en/oral-traditions-and-expressions-00053>
39. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Tangible Cultural Heritage. (n.d.). Loetud addressil
<http://www.unesco.org/new/en/cairo/culture/tangible-cultural-heritage/>
40. **Viechtbauer, W., Smits, L., Kotz, D., Budé, L., Spigt, M., Serroyen, J., Grutzen, R.** (2015). A simple formula for the calculation of sample size in pilot studies. *Journal of Clinical Epidemiology*, 68, 1375-1379.
41. **Vitasurya, V. R.** (2016). Local Wisdom for Sustainable Development of Rural Tourism , Case on Kalibiru and Lopati Village, Province of Daerah Istimewa Yogyakarta. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 216, 97-108.

42. **Võsu, E. & Sooväli Sepping, H.** (2012). Smoking Out Local Traditions? Identity and Heritage Production in Southeast Estonian Rural Tourism Enterprises. *Electronic Journal of Folklore*, 51, 77. doi:10.7592/FEJF2012.51.vosu-soovali
43. World Tourism Organization. (2013). *Sustainable Tourism for Development Guidebook*. Loetud addressil <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/devcoengfinal.pdf>

LISAD

Lisa 1. Intervjuu küsimused Tauli Torupillitalule

1. Kuidas sai alguse huvi pärimusmuusika ja -kultuuri vastu?
2. Millised on Teie pereliikmete pärimusteadmised ja -oskused?
3. Kes Teie ettevõttes tegeleb pärimusteadmiste edasiandmisega?
4. Milliseid võimalusi pakub ümberkaudne piirkond ja looduskeskkond?
5. Kuidas hindate koostöövõimalusi ümberkaudsete ettevõtete ja kohalikega?
6. Kas Te pakute lastele suunatud tooteid või teenuseid? Palun nimetage need.

Lisa 2. Intervjuu küsimused lastevanematele

1. Mida tähendab Teie jaoks pärimuskultuur?
2. Kus omandab Teie laps pärimusteadmisi?
3. Millised on Teie kokkupuuted pärimusturismiga?
4. Milline turismivorm on Teie jaoks eelistatud, kas linna- või maaturismi? Miks?
5. Kas Te olete kuulnud lastele suunatud pärimuslaagritest? Kas Teie arvates oleks selliste laagrite korraldamine efektiivne ja lastele vajalik?
6. Kas Teie laps on varemalt viibinud mõne ettevõtte poolt korraldatud lastelaagris? Kuidas jäite rahule laagri korraldusega?
7. Millised on peamised kriteeriumid, mis mõjutavad Teid laagri valiku tegemisel?
8. Palun tooge välja eelistatud kuud ja kestus laagri toimumiseks.
9. Kui oluliselt mõjutab Teid laagri valikul kohapealne toitlustamine? Mida võiks sisaldada lastelaagri menüü?
10. Millised tegevused võiksid olla Tauli Torupillitalu laagrikavas?
11. Palun tooge välja mõned kogemused ja teadmised, mida Te sooviksite, et laps laagris viibimise ajal omandaks?
12. Mis Teie meelest teeb ühest laagrist pärimuslaagri?
13. Kas on mõni kitsaskoht või probleem, mis võib saada Teie jaoks takistuseks lapse laagrisse panekul?
14. Millised on Teie ettepanekud Tauli Torupillitalule lastelaagrite korraldamiseks, et eristuda teiste ettevõtete poolt pakutavatest sarnastest teenustest?

SUMMARY

DEVELOPING HERITAGE TOURISM PRODUCTS AT A RURAL TOURISM COMPANY ON THE EXAMPLE OF TAULI TORUPILLITALU

Svea Seidla

Regional culture with its varied manifestations, especially in rural regions, is an attraction for tourists and often the main reason to visit a region. Rural regions offer the natural resources and a peaceful picturesque environment needed for a rural and rustic experience. Heritage consists of different forms of folklore – material, spiritual and digital. Heritage does not only mean memorials and objects. It also includes traditions or ways of life, which we have inherited from our ancestors and which we pass on to our offspring. The culture of communities is rich in experiences and also knowledge. By valuing and passing on the customs, events, rituals and traditions characteristic of a region, the knowledge and skills will stand the test of time.

This topic is relevant, as the modern urbanisation and fast technological developments overshadow rural regions, historically important places and natural resources, as well as oral folklore. Every new generation distances itself from folklore more and more, which makes acknowledging, preserving and recognising heritage even more important. Therefore, from the standpoint of the sustainability of heritage, it is important to value and preserve folklore and to pass it on to children, so that in the future they could share this knowledge and experiences with the next generation.

The problem statement of this final paper was worded as follows: How to create children's heritage camps at a rural tourism company? The objective of the paper is to make suggestions to Tauli Torupillitalu for creating a heritage camp product for

children on the basis of theory and studies. Pursuant to the research statement, the following research questions have been set and these will be solved on the example of Tauli Torupillitalu. The research questions posited for the thesis are as follows:

- What are the existing resources and options of Tauli Torupillitalu for offering children a heritage camp?
- What are the expectations, wishes and needs of a potential user of a children's heritage camp?

In order to achieve the objective of the thesis, the following research tasks were set: to analyse the theoretical sources on heritage tourism products; to investigate the resources of Tauli Torupillitalu for offering children's heritage camps; to investigate the expectations, wishes and needs of parents with regard to children's heritage camps; to analyse the results of the studies; to make conclusions of suggestions for creating a children's heritage camp product to Tauli Torupillitalu.

The first chapter of the paper focused on theoretical approaches to heritage tourism products, gave an overview of heritage as a resource in rural tourism and explained the possibilities of developing heritage tourism products. The theoretical part of the final paper is based on relevant books, academic articles and online resources.

The empirical part of the paper includes two qualitative studies. In order to specify the resources of Tauli Torupillitalu, a semi-structured interview was conducted with the owner of the company, and other sources were used. The data analysis used was deductive approach and the results gathered were analysed according to heritage theory. In order to specify the expectations, wishes and needs of parents with regard to a children's heritage camp, structured interviews with parents were carried out. The sample included parents of children aged 9 to 12 years. The data analysis methods were both the deductive and inductive approach.

The study on the resources of Tauli Torupillitalu revealed that the rural tourism company has all the prerequisites for providing a children's heritage camp. The tourist farm, the core activity of which is providing accommodation and catering, is located at a scarcely populated and naturally beautiful Riidaja village in the Valga County. The

heritage of the company comprises of a clean natural environment surrounding the farm, a well-looked after area with a pond and a lake, and a nearly untouched ancient forest. The main material cultural goods of the farm are its buildings and their archaic style. Around the yard of the company, there is a large main building for guests, the family residence, a smoke sauna and a barn, which is nearly 150 years old. All family members of the Tauli Torupillitalu are carriers of intellectual heritage through folk music. Heritage related to folk instruments and songs, along with traditions characteristic of the Mulgimaa region have been passed along for generations in their family.

The study concerning parents revealed that the respondents had quite a similar understanding of heritage. For the interviewees, heritage meant valuing old culture and knowledge acquired in childhood. More than a half of the interviewees had not heard of children's heritage camps before and wished for more information about such camps. They also found that organising heritage camps would be very important in developing children, since children have often grown apart from nature, country life, history and traditions. According to the respondents, the particularities of a heritage camp are the selection of different folk instruments, a camp schedule aimed at introducing the local history and culture, and lessons in folk music, dance and culture. The main desire of the parents was that staying at the camp would be fun, enjoyable, and would develop the children's communication skills and independence. They also wished that the child would acquire some specific skills or knowledge during the camp. In the selection of a camp, the factors considered most important were security and the safety of a child. It was brought out that the choice of a camp also largely depends on catering, the camp supervisors and the activity plan.

Pursuant to the results of the study and the theoretical approaches, the author made suggestions for creating the concept of the product of a children's heritage camp. The author prepared an advisory plan for the company, specifying different heritage-based and entertaining activities for the camp period. On the basis of the existing resources of the company and the expectations of the parents, the author suggested creating a children's folk music camp. In accordance with the heritage knowledge and skills of the family members included in the company's personnel, the camp could focus on making

and playing folk instruments, composing and learning folk and runic songs. The children should also be taken into nature, nights could be spent in tents and there should be hikes to the forest to emphasise the importance of heritage to children. In creating the product, it is also important to consider giving free time to the children and including entertaining games and activities, which could be different folk games both indoors and outdoors. Catering should be based on healthiness. The author also recommended a menu for the company which includes suitable dishes for different meals. As the hostesses is skilful in making foods characteristic of the Mulgimaa region, it is a good possibility to include the campers into the cooking process and to share knowledge of food culture. During the camp period, it is also recommended to plan a family day, during which the children could perform the folk songs and play the folk instruments they have learned in the camp.

The objective of this final paper was achieved and the research tasks were performed. An overview of theoretical approaches was compiled, the resources of the company were investigated and the expectations, wishes and needs of parents with regard to children's heritage camps were specified. The results of the study were analysed and conclusions made along with suggestions to the rural tourism company for developing heritage camps.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Svea Seidla,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose - Pärimumurismitoodete arendamine maaturismiettevõttes Tauli Torupillutalu näitel, mille juhendaja on Tiina Tamm,
  - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Pärnus, **19.05.2016**